

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Oblastní charita Jihlava – pomocná ruka lidem v nouzi

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Zdeněk Dragoun

Vypracovala:
Anna Nováková

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Oblastní charita Jihlava – pomocná ruka lidem v nouzi“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 11. 4. 2012

.....

podpis

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Zdeňku Dragounovi za metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Dále děkuji zaměstnancům Oblastní charity Jihlava za užitečné informace.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za lásku, trpělivost a podporu, kterou mi poskytovali při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Obsah:

Úvod	2
1. Postoj římskokatolické církve k pomoci sociálně potřebným	4
1.1. Prvotní křesťanské poselství	4
1.2. Skutky lásky a milosrdenství	5
1.3. Pomoc potřebným z pohledu sociální nauky církve	7
1.3.1. Prameny sociální nauky	7
1.3.2. Církev a pomoc potřebným v dnešní době	8
2. Oblastní charita Jihlava	10
2.1. 20 let Oblastní charity Jihlava	11
2.2. Současná podoba OCHJ	15
2.2.1. Sociální služby	16
2.2.2. Zaměstnanci a dobrovolníci	18
2.2.3. Cílové skupiny poskytovaných služeb	22
2.2.4. Pracoviště Oblastní charity Jihlava	27
2.2.4.1. Služby sociální péče	27
2.2.4.2. Charitní ošetrovatelská služba	32
2.2.4.3. Služby sociální prevence	33
2.2.4.4. Další služby	38
3. Charitní pečovatelská služba v Nové Říši a její přínos pro obyvatele obce	43
3.1. Exkurz do historie obce	43
3.2. Život v Domově sv. Alžběty	46
3.3. Problémy při provozování sociálních služeb	49
4. Kazuistika	50
Závěr	54
Resumé	56
Anotace	57
Seznam literatury	58
Přílohy	60

Úvod

V naší společnosti se objevuje stále více jevů, které vybočují z oblasti označované jako „normální“. Hranice „normy“ se posunují a my jsme svědky činů, o kterých naši předkové říkají: to za nás nebývalo, kdybychom se takhle chovali my... Pokud se podíváme do historie, děje se toto v každé době, od starověku až po současnost.

Při práci v sociální oblasti se setkáváme především s lidmi, kteří stojí na „okraji společnosti“ z důvodů hmotné nouze, stáří, zdravotního omezení, vzdoru, nepřizpůsobivosti nebo jiných osobních situací. Každý má pro své „vybočení z řady“ jiný důvod. V každé epoše lidstva však existuje někdo, kdo se těmto problémům věnuje. Odedávna je pomoc bližním úlohou křesťanů. Již ve Starém zákoně je nabádáno k péči o chudé, potřebné, nemocné, Nový zákon tato ustanovení umocňuje.

Jak je to s pomocí dnes? Kdo se stará o ty, jež jsou ohroženi sociálním vyloučením, o ty, kteří nejsou schopni se starat sami o sebe? Motivací vykonávat sociální práci byla moje touha pomáhat lidem, k níž jsem byla vychována především svými rodiči. Během několika měsíců na pozici samostatného odborného referenta jsem došla k nepříjemnému zjištění, že mými klienty jsou jednak lidé, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodnění a nacházejí se v různě těžkých životních situacích, jednak ti, kteří sociální dávky užívají jako „kapesné“. Věděla jsem, že spousta potřebných zůstává bez pomoci, ať již z důvodů legislativní nedostatečnosti nebo z důvodů vlastních předsudků. Mezi „úředníky“ a klienty byla propast nedůvěry. Proto jsem přivítala rozvíjející se spolupráci s pracovníky charity, ke kterým měli a dodnes mají klienti kladný vztah, a tudíž je pomoc potřebným adresnější. Bohužel někteří z kolegů stále vidí ve jmenovaných pracovnících konkurenci, někteří je považují za naivní snílky a někteří přímo za „škodnou v revíru“. Proč tomu tak je? Pramení to z neznalosti organizace? Jak tedy mohu já dnes přispět k pomoci konkrétním lidem?

K volbě tématu, zaměřenému na pomoc klientům poskytovanou Oblastní charitou Jihlava, mne vedlo hledání odpovědí na otázky spojené s mým zaměstnáním a studium oboru sociální pedagogika. Z přednášky prof. Mühlpachra (IMS Brno) je studentům oboru známo, že sociální pedagogika z hlediska brněnské sociálně pedagogické školy pojímá celou životní dráhu jedince, má výrazný sociální akcent, je charakterizována jako sociální, biodromální a interdisciplinární (transdisciplinární).

Cílem bakalářské práce je přiblížit namáhavou práci charitních pracovníků a vypracovat přehled poskytovaných sociálních služeb, který by přispěl ke kvalitnějšímu

sociálnímu poradenství na úřadě, k orientaci uživatelů sociálních služeb, k lepší spolupráci mezi úředníky a poskytovateli sociálních služeb a hlavně k pomoci potřebným.

Skutečnost, že charita je církevní organizací, mne inspirovala k myšlence věnovat pozornost problematice poskytování péče potřebným krátce také z pohledu sociální nauky církve.

Bakalářská práce je rozdělena do kapitol. První kapitola je zaměřena na postoj církve k pomoci sociálně potřebným, druhá kapitola se zabývá Oblastní charitou Jihlava. V třetí kapitole je zobrazeno jedno ze středisek pečovatelské služby – Domov sv. Alžběty v Nové Říši. Kazuistika, která je obsahem čtvrté kapitoly, pak dokazuje na příkladech skutečných osob, jakým přínosem je charitní péče pro občany.

Inspiraci ke psaní bakalářské práce jsem čerpala z dostupné odborné literatury, dále z interních charitních písemností a také z internetových zdrojů. Velkou pomoc mi poskytli charitní pracovníci, kteří zastupují jednotlivé služby.

Užitek z bakalářské práce plyne jednak pro mne samotnou z hlediska profesionálního přístupu k mým klientům, neboť jsem se mohla přiblížit k sociálně potřebným z jiné strany než „úřední“. Nezanedbatelné jsou i duchovní zdroje, které jsem při psaní načerpala. Dále bude práce přínosem pro činnost veřejné správy v popisované lokalitě, především pro práci mých kolegyně, neboť získají zpracovaný přehled služeb, které Oblastní charita Jihlava nabízí. Tím tato práce bude prospěšná našim potřebným, neboť jim v rámci sociálního poradenství budeme moci nastínit, která charitní služba je pro ně nejlepší a seznámíme je s činností jednotlivých středisek Oblastní charity Jihlava. V neposlední řadě je přínosem i skutečnost, že díky osobnímu kontaktu při získávání informací a seznámení se s širokospektrou prací charitních zaměstnanců bude spolupráce mezi úřadem, charitou a klienty na jiné úrovni než dosud.

1. Postoj římskokatolické církve k pomoci sociálně potřebným

„Blaze chudým v duchu, nebo jejich je království nebeské.

Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.

Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví.

Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.

Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.

Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uvidí Boha.

Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.

Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.

Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti vám všechno zlé kvůli mně. Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích.“ (Mt 5,2-12)¹

V uvedeném biblickém citátu „Horského kázání“, je obsažen hlavní směr církve, zvláštní pravidla jednání křesťanské církve, která jsou dále rozváděna do života církve.

1.1. Prvotní křesťanské poselství

„Mistře, které přikázání je v zákoně největší? On mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: ‚Miluj svého bližního jako sám sebe.‘ Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.“ (Mt 22,36-40)²

Přikázání lásky není v křesťanském světě nic nového. Křesťanské poselství vychází ze Starého zákona, kde byla zakotvena láska k Bohu a k bližnímu. Např. v Třetí knize Mojžíšově je řečeno: *“Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého” (Lv 19,18)³* V Páté knize Mojžíšově (Dt 6,1-9)⁴ Mojžíš vysvětluje význam základního příkazu Boha ctít a milovat a vyzývá k věrnosti.

Ježíš Kristus, nazývaný také Ježíš Nazaretský, Boží Syn, jehož život a působení je středem křesťanské víry, tuto lásku rozšiřuje na všechny lidi. Mnohá místa v evangeliích Nového zákona ukazují, že Ježíš je vnímavý vůči důstojnosti a právům lidské osoby, jakož i vůči potřebám těch nejslabších a nejubožejších, kteří jsou obětí nespravedlnosti.

¹ Bible, s. 1470

² Bible, s. 1498

³ Bible, s. 145

⁴ Bible, s. 222

Uzdravování malomocných, slepých, chromých, vzkříšení mrtvých, ochrana hříšníků, jeho postoj k dětem, Ježíšova podobenství (např. o milosrdném samaritánovi, o chudé vdově, o marnotratném synu, o dělnících na vinici, o ztracené ovci, o dobrém pastýři apod.), jeho kázání o posuzování druhých, o lásce k nepřítelům, o odpuštění, to vše svědčí o velké Ježíšově lásce k lidem. „*To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás.*“ (Jan 15,12)⁵

„*Jděte a kažte, že se přiblížilo království nebeské. Nemocné uzdravujte, mrtvé probouzejte k životu, malomocné očišťujte, démony vymítejte; zadarmo jste dostali, zadarmo dejte.*“ (Mt 10,7-8)⁶

Podstata nauky církve je zaměřena na lásku, která je bez konce. Každý křesťanský čin má mít svůj původ v lásce, stejně tak jako v ní má mít svůj poslední cíl.

„*V evangeliu jsou obsaženy základní pravdy, které pronikavě utvářely sociální myšlení Církve během jejího putování dějinami. Kristus např. prohlašuje a potvrzuje zásadní rovnost a důstojnost všech lidských jedinců, mužů a žen, bez rozdílu národnosti a rasy, kultury, politické příslušnosti či sociálního postavení. V jeho poselství je též obsažen pojem člověka jako bytosti svou přirozeností společenské.*“⁷

Církev není skupinou, která je zaměřena pro sebe. Je odedávna spojena s úkoly charitativními, společenskými... Katoličtí svatí jsou známí jako zakladatelé nemocnic, různých útulků pro chudé, sirotky, přestárlé a opuštěné lidi, i jako hybné síly společenskokulturních snah, které „*zahájily éru nového humanismu, zakořeněného v Kristu*“⁸.

1.2. Skutky lásky a milosrdenství

„*Máme rozličné dary podle milosti, která byla dána každému z nás: Kdo má dar prorockého slova, ať ho užívá v souhlase s vírou. Kdo má dar služby, ať slouží. Kdo má dar učit, ať učí. Kdo dovede povzbuzovat, ať povzbuzuje. Kdo rozdává, ať dává upřímně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo se stará o trpící, ať pomáhá s radostí. Láska nechť je bez přetvářky. Oškivte si zlo, lněte k dobrému. Milujte se navzájem bratrskou láskou, v úctě dávejte přednost jeden druhému.*“ (List Římanům 12,6-10)⁹

⁵ Bible, s.1609

⁶ Bible, s.1478

⁷ Bahounek, T. Křesťanská sociologie pro každého, s.26

⁸ Bahounek, T. Křesťanská sociologie pro každého, s.26

⁹ Bible, s. 1677

Křesťanské přikázání lásky se šířilo po světě napříč stoletími. Církev nebyla jen nositelkou náboženství, byla první institucí péče o chudé a nemocné. „V raném středověku se první sociální služby objevily po přijetí křesťanství za státní náboženství a po zřízení církve. S křesťanstvím přišlo do evropských zemí přikázání pomoci chudým, konání milosrdných skutků a poskytování almužen.“¹⁰ Matoušek dále říká: „V rámci katolické církve vznikaly v raném středověku první řády orientované na pomoc chudým a nemocným. Jedním z prvních a nejvýznamnějších byl řád sv. Františka, který vznikl ve 13. století. Kláštery tohoto řádu, zakládáné následovníky sv. Františka, poskytovaly pomoc a často i přístřeší chudým a nemocným lidem.“¹¹

Nejen ve světových, ale i v našich dějinách je možné sledovat působení křesťanství. Příkladem sv. Františka byla ovlivněna i jedna z českých princezen – sv. Anežka Česká, která vstoupila do ženské větve řádu františkánů – tzv. klarisek. Anežka se svou matkou zakládá jeden z nejstarších špitálů v Čechách. Kromě sv. Anežky Přemyslovny je v „českém nebi“ také sv. Zdislava, sv. Václav, sv. Vojtěch a mnoho a mnoho dalších, kteří z lásky k Bohu a k bližním zasvětili svůj život službě druhým.

Láska činí lidi vynalézavými. Křesťanský kalendář je plný jmen lidí, kteří od dob Kristových až do současnosti konali skutky lásky a milosrdenství daleko za hranice svých povinností.

Zřejmě nejznámější světicí naší doby v celém světě je Matka Tereza. Kdo by neznal jméno a činy malé ženy v bílém sáří, řeholnice, misionářky a humanitární pracovnice? Matka Tereza, nositelka Templetonovy ceny, Nobelovy ceny za mír, vyznamenaná britským Řádem Za zásluhy a také nejvyšším indickým civilním vyznamenáním. Žena, která se v 38 letech rozhodla vzdát se života v klášteře a povolání učitelky, aby se starala o nejzbedačenější tvory v Indii. Tato řeholnice sama o sobě tvrdí, že ona a její sestry nejsou žádné sociální pracovnice, ošetřovatelky nebo učitelky, nýbrž náboženské společenství, misionářky lásky. Kolik dalších příkladů svědectví živé lásky bychom mohli najít v církevních dějinách? Takových „misionářek“ není jen plné „nebe“, jsou i kolem nás. Stačí se dívat: v nemocnicích, v domovech pro seniory, v léčebnách, ve školách a v dalších institucích pracují „malé matky Terezy“, které činí velké skutky lásky a milosrdenství pro své bližní.

¹⁰ Matoušek, O. a kol. Sociální služby, s. 18

¹¹ Matoušek, O. a kol. Sociální služby, s. 18

1.3. Pomoc potřebným z pohledu sociální nauky církve

Jan Pavel II. ve své encyklice *Centesimus annus* říká, že dnešní sociální nauka církve se zaměřuje zvláště na člověka. Společenské vědy a filozofie slouží k výkladu ústředního postavení člověka ve společnosti. Díky nim je člověk schopen lépe chápat sebe sama jako sociální bytost. Pouze víra mu však plně odhaluje jeho pravou identitu. Z této identity vychází sociální nauka církve, která obsahuje důležitou interdisciplinární dimenzi. *„S cílem lépe uplatnit pravdu o člověku vstupuje tato nauka do dialogu s různými disciplínami, které se člověkem zabývají, sjednocuje jejich příspěvky a pomáhá jim otevřít se v širším horizontu službě člověku, poznanému a milovanému v plné šíři jeho poslání.“*¹²

1.3.1. Prameny sociální nauky

Podstatou katolické sociální nauky je osoba a učení Ježíše Krista. Evangelium (z řeckého euangelion – dobrá zpráva, radostná zvěst) a jeho etické požadavky k řešení úkolů v životě společnosti jsou zdrojem katolické sociální nauky. *„Různé společenské otázky a úkoly se současně stávají předmětem morálně-teologického promýšlení, které zraje v Církvi nejen s pomocí vědeckého bádání, ale i zkušeností Božího lidu.“*¹³ Poselství evangelia není jen teorií, ale základem a motivací jednání.

Nový počátek sociálního učení církve je možné pozorovat od vydání encykliky *Rerum novarum*, kterou vydal papež Lev XIII. v r. 1891, jako reakci na nové uspořádání společnosti po průmyslové revoluci. Tato encyklika je jakýmsi jádrem dalších etap sociální nauky církve, které jej aktualizují a rozšiřují. *„K pochopení dějinného vývoje sociální nauky Církve je třeba proniknout do sociální a kulturní souvislosti každého jejího přínosu. Je nutno objasnit společenské a kulturní podmínky, za kterých Církev přikročila k tomu či onomu počínu. Tak vyjdou najevo i záměry, které Církev sleduje v dané záležitosti.“*¹⁴

Podle Kompendia sociální nauky církve pochází výraz „sociální nauka“ od papeže Pia XI.¹⁵ Tento papež ve své encyklice *Quadragesimo anno* (r. 1931), o uspořádání společnosti, obnově společenského řádu a jeho zdokonalení podle zásad evangelia, výrazem sociální nauka označuje nauku týkající se sociálně významných témat. *„Ta se den ze dne neustále šíří*

¹² Sociální encykliky, s. 471

¹³ Bahounek, T. Křesťanská sociologie pro každého, s. 10

¹⁴ Bahounek, T. Křesťanská sociologie pro každého, s. 27

¹⁵ Papežská rada pro spravedlnost a mír, Kompendium sociální nauky církve, s. 67

a stále obohacuje neúnavným úsilím mužů, které jsme nazvali „pomocníky církve“. Ti nedovolí, aby se katolická sociální nauka ukryvala jen ve vědeckém ústraní, ale vycházejí s ní ven na slunce i do nepohody, do všedního života.“¹⁶

Zatímco papežové Lev XIII. a Pius XI. psali sociální encykliky pro učence, teology, filozofy, právníky a ekonomy a argumentovali filozoficko – teologicky, další sociální encyklika *Mater et Magistra* je psaná pro „obyčejné lidi“. Papež Jan XXIII. reagoval na poválečné uspořádání společnosti a nastolil nový směr katolické sociální nauky, a to obrácení od davu k člověku jako jednotlivci, *„jenž má být nositelem, tvůrcem i cílem veškerého společenského života. V těžišti těchto snah jsou tři duchovní síly: pravda jako základ, spravedlnost jako cíl a láska jako hnací síla.“¹⁷*

Sociální otázka se stala záležitostí univerzální a zahrnovala všechny země a v nich různé situace. S postupem času přichází na svět „nové poklady“ sociální nauky církve, obsažené v dopisech a encyklikách již zmíněného Jana XXIII. nebo jeho nástupců Pavla VI., Jana Pavla II. a Benedikta XVI. a v dokumentech II. vatikánského koncilu. Ze všech těchto zdrojů prýští úsilí o civilizaci lásky. *„Jednání člověka je plně lidské, když vychází z lásky, projevuje lásku a je zaměřeno k lásce. Tato pravda platí i v sociální oblasti.“¹⁸*

1.3.2. Církev a pomoc potřebným v dnešní době

Na výše uvedeném příkladu Matky Terezy a dalších světců je patrné, že *„láska k bližnímu v tom smyslu, jak je hlášána v Biblii a jak ji předkládá Ježíš, je možná“¹⁹*. Ctnost lásky je úkolem pro každého jednotlivého věřícího člověka, i pro církev jako společenství. Z toho je patrné, že i pomoc potřebným je úkolem každého křesťana. Formu pomoci si může každý vybrat podle svého zaměření, možností a schopností.

„Všechny podoby této služby mají jediný společný kořen, lásku Kristovu. Ona je tou nejradikálnější uzdravující mocí, překonávající všechnu nemoc světa, cestou k plnému zdraví všech oblastí lidského života.“²⁰ Církev není lhostejná k problémům světa (ekonomické, pracovní, právní, kulturní, společenské problémy), snaží se je mírnit.

¹⁶ Sociální encykliky, s. 68

¹⁷ Sociální encykliky, s. 116

¹⁸ Papežská rada pro spravedlnost a mír, Kompendium sociální nauky církve, s. 366

¹⁹ Benedikt, XVI. *Deus caritas*, s. 27

²⁰ Halík, T. *Sedm úvah o službě nemocným a trpícím*, s. 8

„Lásky – caritas – bude vždy potřeba, a to i v té nejspravedlivější společnosti. Neexistuje žádné spravedlivé státní uspořádání, jemuž by se podařilo to, aby služba lásky byla zbytečná. Ten, kdo se chce zbavit lásky, směřuje k tomu, že se zbaví člověka jakožto člověka.“²¹

Církev má v dnešní době tři úkoly, které jsou vzájemně propojené a nelze je oddělovat, a to:

- zvěstování Božího slova
- slavení svátostí
- služba lásky – caritas.²²

²¹ Benedikt, XVI. Deus caritas, s. 40

²² Benedikt, XVI. Deus caritas, s. 34

2. Oblastní charita Jihlava

Charita. Slovo, které často slyšíme z médií nebo z úst lidí, slovo běžně používané. Charitní domy, charitní služba, rčení: “nejsem žádná charita”. Pokud zadáme slovo “charita” do internetového vyhledávače, objeví se velké množství různých odkazů. Co znamená slovo charita? V 70. a 80. letech minulého století je například charita definovaná: „*charita ž. křesťanská láska k bližnímu; dobročinnost na jejím podkladě prokazovaná n. organizovaná; Česká katolická charita - účelové zařízení katolické církve v ČSR starající se o sociální zabezpečení církevních osob, zajišťující bohoslužebné potřeby (hostie, víno, roucha aj.) a pečující o vydávání náboženských knih a časopisů*“²³ nebo také „*dobročinnost, praktická láska k bližnímu v křesťanském smyslu*“.²⁴

Internetový slovník cizích slov pojímá význam slova charita jako „*dobročinnost, lidumilnost*“,²⁵ případně: „*1. křesťanská láska k bližnímu, 2. dobročinnost organizovaná a prokazovaná na podkladě křesťanské lásky*“.²⁶

“*Charita je součástí katolické církve, a to nejen podle organizační struktury. Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky – caritas (Deus caritas est 22). Tato služba je zaměřená jak směrem dovnitř k potřebným členům církevního společenství, tak ke všem potřebným lidem světa. Podobně jako službou slova se má dostat radostná zpráva evangelia až na konec světa, tak skrze službu lásky církve mají potřební zakusit dotek samotné Boží lásky. To je také to navíc, co Charita ve srovnání s jinými sociálními organizacemi uživatelům svých služeb nabízí.*”²⁷

Charita Česká republika - nezisková humanitární organizace Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice s více než stoletou historií.

Hlavní činností Charity ČR je pomoc potřebným na území ČR. Stále větší měrou se podílí také na humanitární a zejména rozvojové pomoci do zahraničí, je partnerem OSN, Generálního ředitelství ECHO při Evropské unii a dalších mezinárodních neziskových organizací. Charita ČR je členem konfederace 162 národních charit sdružených do Caritas Internationalis.²⁸

²³ Klimeš, L. Slovník cizích slov, s. 266

²⁴ Rejman, L. Kapesní slovník cizích slov, s. 69

²⁵ <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/charita> 10. 3. 2012

²⁶ <http://www.slovník-cizich-slov.net/charita/> 10. 3. 2012

²⁷ Kodex Charity Česká republika, s. 3

²⁸ <http://www.charita.cz/o-charite/> 10. 3. 2012

Členem Charity Česká republika je šest diecézních (DCH Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Litoměřice, DCH Plzeň) a dvě arcidiecézní (ACH Praha, ACH Olomouc) charity. Devátým subjektem je Česká katolická charita - Domovy duchovních a řeholnic. Všech devět členů sdružení má vlastní právní subjektivitu.

Podrobněji se budeme zabývat jednou z deseti organizačních složek Diecézní charity Brno, kterou je Oblastní charita Jihlava.

2.1. 20 let Oblastní charity Jihlava

Činnost Oblastní charity Jihlava navazuje na poslání Svazu charity, založeného 14. 3. 1922, jehož práce byla v období socialismu postupně likvidována, až původní zaměření svazu zcela vymizelo. Ke znovuobnovení charitní činnosti v brněnské diecézi došlo v roce 1992, kdy brněnský biskup Mons. Vojtěch Cikrle založil Diecézní charitu Brno. Jednotlivé oblastní charity vznikaly v témže roce - mezi nimi i Oblastní charita Jihlava. (dále OCHJ)

Prvním sídlem OCHJ byla malá „vypůjčená“ místnost v budově jihlavské fary. Z těchto prostor byl řízen nejstaršího projektu – domácí péče v rodinách. Řečeno dnešní terminologií, byla poskytována péče zdravotní, hospicová a sociální, mnohdy šlo o kumulaci ošetrovatelské a pečovatelské služby (zdravotní sestry zastávaly vedle zdravotnické služby i službu pečovatelky, většinou šlo o klienty v odlehlých obcích). Místnost na faře však nebylo možné využívat dlouhodobě, proto došlo k 1. stěhování – do pronajaté místnosti v budově, kterou vlastnilo Město Jihlava. V tomto objektu pracoval ředitel OCHJ, účetní a vrchní sestra, která se starala o činnost ošetřovatelek domácí péče.

Po „domácí péči“ bylo dalším projektem znovuobnovené charity založení romské klubovny. U tohoto projektu je zajímavé, že klubovna byla založena na popud samotných romských dětí, shromážděných kolem nové pracovnice paní Jany Kreslerové, na kterou děti z ulice pokřikovaly do okna: „paní charito“. Těmto dětem, jak vzpomíná jedna z prvních zaměstnankyň, chyběly základní dovednosti v oblasti např. péče o vlastní hygienu, základy stolování atd.. Založením klubovny vyvstala nová potřeba většího prostoru, neboť soužití ředitele, účetní, vrchní sestry a romských dětí v jedné místnosti bylo přinejmenším problematické. Paní účetní – jediný zaměstnanec, který pracuje v Oblastní charitě Jihlava od roku 1992 – vzpomíná, jak těžké bylo pracovat, když jí děti s jejich temperamentem lezly pod stolem. Proto dochází k druhému stěhování – na ulici Brněnskou, kde již jsou prostory

pro romskou klubovnu, sklad pomůcek a zázemí pro domácí péči, oddělen je do vlastní místnosti sekretariát. Počet zaměstnanců se rozrostl o mladíky vykonávající civilní službu.

V této době probíhala ve spolupráci s jihlavskými farníky velká akce, tzv. černobylské děti. Šlo o několik turnusů ozdravných pobytů dětí z Ukrajiny a Běloruska, které žijí v oblastech postižených černobylskou katastrofou. OCHJ spolu s římskokatolickými farními úřady zprostředkovávala těmto dětem pobyty v rodinách.

V letech 1994-1997 byly otevřeny domovy s pečovatelskou službou postupně v Kamenici u Jihlavy (1994), v Lukách nad Jihlavou (1994) a v Telči (1996) – ve všech případech byla a stále je vždy obec vlastníkem majetku, OCHJ je provozovatelem služeb. Šlo o pečovatelskou službu, středisko osobní hygieny, prádelnu, dříve zřízená ošetřovatelská služba byla v těchto místech zachována (materiál byl dovážen z Jihlavy).

Za zmínku jistě také stojí zřízení tzv. Domovinky v Dačicích, která vznikla z popudu Farní charity v Dačicích v r. 1994 a napojila se na Oblastní charitu Jihlava - profesionální zařízení. Zde můžeme sledovat menší územní rozpor – přesto, že Dačice leží v Jihočeském kraji, patří do diecéze brněnské. Proto působnost Oblastní charity Jihlava zasahuje i do zmíněného Jihočeského kraje.

Další velkou akcí pomoci bližním, které se OCHJ aktivně účastnila, byly povodně v roce 1997, kdy OCHJ vyslala do postižených oblastí kromě materiální pomoci i dobrovolníky a zaměstnance.

Vzhledem k tomu, že zaměstnanci charity, pamětlivi svého poslání, sledovali dění kolem sebe i narůstající sociální problémy, došlo k dalšímu rozhodnutí rozšířit služby na další skupinu potřebných.

V roce 1996 byl založen Vrakbar – mládežnický klub, původně pro skupinu učňů z integrovaného učiliště v Jihlavě. Cílovou skupinou tohoto zařízení byla mládež ovlivněná negativními jevy ve společnosti.

Koncem roku 1998 odpověděla Oblastní charita Jihlava na další aktuální potřebu založením „káčka“, které dostalo název Centrum U Větrníku. Cílovou skupinou tohoto centra byli a jsou především uživatelé drog. Město Jihlava (statutárním městem je Jihlava od r. 2000) nabídlo OCHJ část budovy v ulici U Větrníku za pouhých 1.000,- Kč ročně. Jednalo se o dvě místnosti a sociální zařízení. O rok později dostala charita do nájmu budovu celou za tutéž částku, s větším prostorem se rozšířily i služby (např. pro pracovní program byla zřízena keramická dílna).

Charita byla v té době závislá na dotacích, mnoho z nich dostávala pouze jako začínající organizace. V roce 1999 představitelé státní správy a samosprávy naznali, že OCHJ již „stojí na vlastních nohách“, a proto finanční podpora měst a obcí byla zastavena.

S nástupem nového milénia se vedení OCHJ zabývalo myšlenkou, kam bude charitní činnost dále směřovat. Problémů ve společnosti přibývalo a nabízela se otázka, kterým směrem se má OCHJ rozvíjet, zdali je v možnostech organizace adekvátně pomáhat i v jiných oblastech. Po mnoha poradách i účasti na komunitním plánování měst bylo rozhodnuto, že OCHJ půjde již vytyčeným směrem: preventivní péče o mládež a péče o seniory a zdravotně postižené lidi.

Kromě práce přibývalo i nadšenců, kteří chtěli pomáhat v různých činnostech, a tak bylo v r. 2002 založeno Dobrovolnické centrum. Dobrovolníci dodnes pomáhají především s uskutečněním tzv. Tříkrálové sbírky, která je hojně propagována i v médiích, dále jde o pomoc při živelných pohromách (povodně) a o aktivity v zařízeních OCHJ.

Charitní činnost dále zdárně rozkvétala. V oblasti péče o seniory byly postupně otevřeny další domy s pečovatelskou službou, a to v Nové Říši, Kostelci a Janštejně. I oblast péče o mládež se rozvíjela. Z romské klubovny se stalo Romské centrum, později R-centrum (neboť v názvu nesměl být kvůli diskriminaci název etnika). Další nápad, který se uskutečnil, byl vytvořit dílny pro ty, kteří nemohou najít práci a mají pouze ukončenou povinnou školní docházku. Tak vznikla „Malá řemesla“. Zpočátku se zde zájemci mohli naučit základům šití a truhlářských prací, v dalších letech se činnost pro velký zájem rozrostla i na obory zahradník a malíř-natěrač, služba byla otevřena v budově, kterou charita získala, na ulici Mahenova.

Kapacita budovy na Brněnské ulici opět nebyla dostačující, neboť s přibývajícimi službami přibývali i pracovníci. V březnu r. 2003 došlo k dalšímu stěhování – do pronajatého domu na Jakubské náměstí, kde organizace sídlí dodnes. (OCHJ má ve vlastnictví pouze jeden dům, a to ten, kde sídlí „Malá řemesla“ na „Mahence“. Na opravu tohoto domu byla charitě poskytnuta účelová dotace, jakož i na další prostory, které má charita pronajaté k činnosti preventivních služeb a jsou majetkem Magistrátu města Jihlavy.)

Větší prostor opět „vliv do žil“ charitních zaměstnanců další energii – postupně dochází k rozšíření dalších služeb. Papež Benedikt XVI. ve své encyklice říká: *„Láska není nikdy „uzavřenou“ a dokončenou záležitostí, v průběhu života se proměňuje, zraje.“*²⁹ Totéž

²⁹ Benedikt, XVI. Deus caritas est, s.26

platí i o činnosti Oblastní charity Jihlava, jejíž pracovníci stále přemýšlí, jakou další službou mohou být prospěšní svým bližním.

V r. 2008 byla zřízena nová služba – nekamenný hospic Bárka – s cílem dopřát umírajícím pobyt v jejich přirozeném prostředí v okruhu blízkých.

V oblasti prevence byl ve spolupráci s úřadem práce uskutečněn projekt rekvalifikačních kurzů, vznikla i „Následná péče“ – program pro osoby, které začínají „nový“ život po odvykací léčbě ze závislosti na drogách.

Stranou nezůstaly ani osoby se zdravotním postižením, pro které byla zřízena „Adapta“, kam dochází mladí lidé se zdravotním handicapem a učí se základním dovednostem. Tato služba pomáhá zároveň i rodičům a osobám pečujícím o tuto skupinu znevýhodněných, kteří zde mohou své svěřence zanechat. (O kladném přínosu vyprávěla jedna z maminek, která byla v péči o svou postiženou dceru již vyčerpaná. Přes veškerou snahu naučit dceru alespoň nějakým dovednostem se výsledek nedostavoval. „Moje dcera neuměla nikdy namalovat obrázek. Byla jsem vyčerpaná a finanční situace byla nedobrá. Kamarádka mi řekla o nově otevřeném charitním zařízení. Potřebovala jsem jít na brigádu, dceru jsem však nechtěla „odložit“ k cizím lidem, protože jen já sama jsem se o ni dokázala správně postarat. Nebyla to však pravda. Po jednom dni stráveném v Adaptě mi ukázala obrázek, který malovala sama.“ – řekla maminka se slzami v očích.)

Na problém „toulajících se dětí bez cíle“ odpověděla OCHJ založením nízkoprahového klubu „ZASTÁVka“ v Telči v roce 2010.

Ne všechny projekty měly dlouhou životnost. Mezi ty krátkodobější patřil projekt „integrační tábor“, což byla činnost prázdninových táborů pro děti, „sousedská výpomoc“, aktivizační programy pro seniory, „šatník“ a další projekty, které však nebyly dlouhodobě udržitelné. Z finančních důvodů skončila i činnost pečovatelské služby v Janštejně, kterou představitelé Obce Janštejn vypověděli s odůvodněním, že služby jsou drahé a obec je nepotřebuje od charity, zajistí si je sama.

Nyní se Oblastní charita Jihlava připravuje na oslavu svého dvacetiletého působení. V České republice je Charita ČR druhou největší neziskovou organizací, v oblasti Kraje Vysočina je Oblastní charita Jihlava velkou „jedničkou“.

„Co je pro nás úspěchem? Že našich klientů přibývá, nebo to, že je jich méně? Že poskytnutých úkonů přibylo, nebo že jsme každému jednotlivci mohli věnovat více času? Že naši pomoc vyhledává stále více lidí, nebo že naopak lidí, kteří potřebují služby charitativní organizace, v naší společnosti ubývá? Určitě na tyto otázky bude mít jiný pohled politik, ekonom nebo sociální pracovník. Společným cílem nás všech je zdravá společnost,

ovšem definice tohoto zdraví může být rozdílná v závislosti na úhlu pohledu každého z nás.“ říká ředitel OCHJ. „Patří ke kultuře naší doby, že hodnotu lidské činnosti poměříme tím, jaký přináší ekonomický efekt. V pomoci potřebným však stále platí stará rovnice – někdo musí nezištně dát ze svého přebytku druhému to, co ten nemá.“³⁰

2.2. Současná podoba OCHJ

„Oblastní charita Jihlava je profesionální organizace, která poskytuje pomoc a podporu potřebným lidem a jejich okolí. Pracovníci i dobrovolníci kladou důraz na lidskou důstojnost a duchovní hodnotu každého člověka. Usilují o změnu postojů lidí vedoucí ke zvyšování společenské soudržnosti.“³¹

Organizační rámec OCHJ

Forma: Církevní právnická osoba - součást římskokatolické církve registrované v České republice podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, ve znění pozdějších předpisů, právnická osoba podle kánonu 312 a 313 Kodexu kanonického práva³²

Oblast působení: část Kraje Vysočina, část Jihočeského kraje (viz příloha č. 1)

Celkový počet zaměstnanců: 98

Zaměstnanci na rodičovské dovolené: 15

Osoby, s kterými je uzavřena Dohoda o pracovní činnosti: 15

Pracovníci Oblastní charity Jihlava se řídí platnými vnitřními předpisy organizace.

Organizační struktura: (viz příloha č. 2)

- v čele organizace stojí ředitel, který má tři zástupce, a to pro oblast:
 - prevence
 - seniorských služeb
 - dobrovolnických služeb a vnitřní organizace
- poradním orgánem je Rada OCHJ, kterou tvoří výše jmenovaní zástupci, ekonom a vrchní sestra domácí péče

³⁰ Výroční zpráva 2006

³¹ <http://jihlava.charita.cz/informace/> 11. 3. 2012

³² Kodex kanonického práva, s. 133-135

- každé středisko má svého vedoucího, který se zodpovídá zástupci ředitele
- další skupinou jsou pak zdravotní sestry, sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách, terapeuti a další zaměstnanci a dobrovolníci

Financování OCHJ

- vícezdrojové, k zajištění provozu služeb čerpá evropské finance z fondů EU, státní a místní dotace státní správy i samosprávy, granty soukromých nadací a sponzorské dary firem i občanů
- v oblasti rekvalifikací jihlavská Charita spolupracuje s úřady práce v Kraji Vysočina
- ošetrovatelská služba je hrazena z rozpočtů zdravotních pojišťoven
- většinu služeb charita poskytuje konečným příjemcům zcela bezplatně - nízkoprahové kluby pro mládež, služby pro uživatele návykových látek, rekvalifikační programy a služby pro nezaměstnané či sociálně rehabilitační služby
- pečovatelskou službu si uživatelé částečně hradí z příspěvku na péči vypláceného státem. Základní rozsah služeb je zdarma, připlácí se za nadstandardní služby.
- při zajištění financí spolupracuje Rada OCHJ s účetní a fundraiserem
- organizace každoročně vypracovává finanční zprávu, kterou zpřístupňuje veřejnosti ve svých Výročních zprávách

2.2.1. Sociální služby

Dne 1. 1. 2007 nabyl účinnosti zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který mimo jiné upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb.³³

Základní zásady při poskytování služeb stanovené shora uvedeným zákonem:

“(1) Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství (§ 37 odst. 2) o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.

(2) Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být

³³ § 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

*poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob.*³⁴

Zákon o sociálních službách také ve svých ustanoveních:

- objasňuje, co se rozumí:

- a) sociální službou
- b) nepříznivou sociální situací
- c) dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem
- d) přirozeným sociálním prostředím
- e) sociálním začleňováním
- f) sociálním vyloučením
- g) zdravotním postižením
- h) plánem rozvoje sociálních služeb³⁵

- stanovuje, kdo je poskytovatelem sociálních služeb³⁶

- taxativně vyjmenovává základní druhy, formy, zařízení a základní činnosti sociálních služeb.³⁷

Zákon dále uvádí: „Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení. Každý má právo na poskytování služeb sociální péče v nejméně omezujícím prostředí.“³⁸

V souladu s platnou legislativní úpravou poskytuje Oblastní charita Jihlava zejména tyto sociální služby:

- Osobní asistence (§ 39)
- Pečovatelská služba (§ 40)
- Podpora samostatného bydlení (§ 43)
- Odlehčovací služby (§ 44)
- Chráněné bydlení (§ 51)
- Služby sociální prevence (§ 53)

³⁴ § 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

³⁵ § 3 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ § 6 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ §§ 32-35 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

³⁸ § 38 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

- Raná péče (§ 54)
- Kontaktní centra (§ 59)
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (§ 62)
- Služby následné péče (§ 64)
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (§ 65)
- Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením (§ 66)
- Sociální rehabilitace (§ 70)

a to bezplatně, za částečnou úhradu nebo za plnou úhradu, jak stanoví zákon.

2.2.2. Charitní pracovníci

Pro Charitu je svrchovanou hodnotou láska. Pracovníci organizace dávají každodenním rutinním pracovním postupům charakter služby lásky k bližnímu. Usilují o to, aby jejich práce byla zároveň zaměstnáním i osobním povoláním. Proto se snaží, „na základě poznatků sociální práce, humanitární a rozvojové pomoci, psychologie, pedagogiky, teologie, medicíny, ošetrovatelství a dalších, o dosažení maximální možné kvality charitní služby.“³⁹

Aby mohl pracovník dobře plnit své poslání, musí dbát na svoji profesní odbornost. Důraz na důsledně profesní a odborně profesionální přístup „v porovnání s hodnotou mnohaleté praktické zkušenosti, obětavosti a neproblematického intuitivního přístupu k řešení nově vznikajících etických problémů některými „zasloužilými“ sociálními pracovníky je leckdy považován za nedůležitý. Minimum pojmové abstrakce a odkazů na etické teorie je však nezbytným předpokladem profesionálního přístupu k nově se objevujícím fenoménům v sociální práci. Profesionální přístup nelze chápat jako odhlížení od praxe, ale naopak jako její umocnění.“⁴⁰ Povinnost mít odborné vzdělání a soustavně se vzdělávat stanovují i §§ 110, 111 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který v dalších ustanoveních uvádí okruh pracovníků a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách.

Profesní odbornost není jediným požadavkem na práci charitního pracovníka. Podle Kodexu Charity České republiky je vedle profesní odbornosti nutná také lidskost (ve smyslu laskavého přístupu a pozornosti věnované druhému), odpovědnost, poctivost, dobré vztahy na pracovišti, vlastní aktivita a tvořivý přístup.⁴¹ Shora uvedený Kodex dále stanovuje práva, povinnosti, závazky a omezení charitních pracovníků. Na pracovníky v pomáhajících

³⁹ Kodex Charity Česká republika, s. 11

⁴⁰ Fischer, O. Milfait R. a kol. Etika pro sociální práci, s. 7

⁴¹ Kodex Charity Česká republika, s. 11

profesích jsou kladeny velké nároky. Protože jde o práci s lidmi, má pracovník pocit, že musí být dokonalý, aby mohl druhému co nejlépe pomoci. „*Dříve jsem se často bezmála strhala, a přece jsem měla pocit, že ničeho nedosahuji. Když se o půlnoci ozval telefon, šla jsem a mluvila s těmi lidmi. Myslela jsem si prostě, že nesmím říct ne, když je s někým zle. Ale nemohla jsem se zbavit pocitu, že mí klienti toho využívají... (sociální pracovníce, 30 let).*“⁴² Tento pocit (pokud není ze strany zaměstnavatele zajišťována péče o duševní hygienu pomáhajících) se časem přemění v syndrom vyhoření, který se mnohdy dostavuje i v případech, kdy se pracovník potýká s vlastní bezmocí v řešení problémů druhých, vstřebává jejich pocity.

Halík k tomuto problému říká: „*Stálá konfrontace se světem utrpení (a často i umírání) v člověku přirozeně vyvolává obrany. K těmto obranám patří nezřídka póza určitého cynismu a obhroublosti, která nicméně může člověka neblaze vnitřně poznamenat. Ještě větším nebezpečím může být stažení se do role jakéhosi povzneseného a odtaživého pozorovatele života, spojená někdy se sklonem manipulovat druhými z pozice moci.*“⁴³

Proto Oblastní charita Jihlava, která si je vědoma úskalí v pomáhajících profesích, vysílá ke svým pracovníkům supervizora. „*Úlohou supervizora není jen pracovníka uklidnit. Musí mu umožnit prociťt emoční nepokoj v bezpečnějším prostředí supervizního vztahu, kde jej lze přechkat, uvažovat o něm a poučit se z něj.*“⁴⁴

Podle supervizorky OCHJ je supervize „pohled na problematiku z vnějšku. Organizace užívá supervizi individuální (zaměřená je na práci s klientem, na vlastní problémy, na vztahy v organizaci), týmovou (supervize celého společně pracujícího týmu) a supervizi řízení. Z úspěšně provedené supervize má užitek supervidovaný, klient, tým, celá organizace - i supervizor“.

Charitními pracovníky nejsou však jen sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách, zdravotničtí pracovníci, pedagogičtí pracovníci, a další odborní pracovníci, kteří přímo poskytují sociální služby. V Oblastní charitě Jihlava jsou i další zaměstnanci: personalistka, účetní a spousta dalších.

V kapitole o pracovnících OCHJ není možné vynechat člověka, jehož náplní je fundraising. „*Co je to Fundraising? fund(ang.) = kapitál, raising (ang.)= sbírání. Jednotný český překlad neexistuje. Fundraising je proces získávání finančních prostředků nebo věcných darů pomoci*

⁴² Schmidbauer, W. Psychická úskalí pomáhajících profesí, s. 15

⁴³ Halík, T. Sedm úvah o službě nemocným a trpícím, s. 16

⁴⁴ Hawkins, P. Shohet, R. Supervize v pomáhajících profesích, s. 17

*žádostí o podporu adresovaným individuálním osobám a firmám. Ve fundraisingu jde o budování vztahu a je zásadně spojen s charitativní činností.*⁴⁵

A co o sobě říká jihlavský fundraiser? „Já jsem „lovec lidí“. Získat od někoho příspěvek je hezká věc. Ale získat pro dobré dílo „člověka“ – tedy toho, kdo bude přispívat pravidelně, to je něco jiného. To je fundraising.“

A ještě otázka pro personalistku: „Jakým způsobem jsou přijímáni zaměstnanci OCHJ?“ Oblastní charita Jihlava vypisuje na uvolněné nebo nově zřízené pracovní pozice výběrové řízení. Předpokladem je samozřejmě patřičné vzdělání, výběrová komise mimo jiné přihlíží k osobní prezentaci, a protože je OCHJ církevní organizací, přihlíží také ke skutečnosti, zda je uchazeč o místo ochotný respektovat křesťanské principy (nemusí být sám věřící, případně může být členem jiné církve – na to se nikdo neptá).

Dobrovolníci

Charita již svým původem a zaměřením nese v sobě velký potenciál morálních hodnot a činů, kterých je v naší zemi právě v současnosti tolik zapotřebí. Prostředí, jež dlouhodobě kultivuje své členy vysokými nároky křesťanských zásad, je do značné míry zárukou a stálým zdrojem kvalitních dobrovolníků.

Kdo je dobrovolník? Jak již název napovídá, je to člověk, který „z dobré vůle volí dobro“. Člověk, jehož vlastní chuť, nadšení a snaha pomáhá druhému necítit se na okraji společnosti, zapomenutý, izolovaný. Člověk, který druhému přináší část obyčejného života.

Podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů, je dobrovolníkem fyzická osoba, která vykonává dobrovolnickou službu (organizovanou podle uvedeného zákona) bez nároku na odměnu. Dále zákon uvádí, že tato osoba:

- je starší 15 let, pokud jde o výkon dobrovolnické služby na území České republiky
- je starší 18 let, pokud jde o výkon dobrovolnické služby v zahraničí
- službu vykonává ze svého svobodného rozhodnutí
- službu vykonává ve svém volném čase.

Typologie dobrovolnické praxe podle Krause:

- podle délky zapojení do dobrovolnické práce (dlouhodobá, jednorázová, příležitostná)
- podle počtu spolupracovníků (individuální, skupinová)
- podle vykonané práce (podpůrné služby, přímé služby, řídicí role ve výborech, řídicí a dohlížecí pozice)

⁴⁵ Zpravodaj Oblastní charity Jihlava č. 1/2011

- podle sféry působení dobrovolníků – zahraniční dobrovolníci na našem území, naši dobrovolníci v zahraničí, domácí dobrovolnická práce⁴⁶

Oblast využití Dobrovolnické služby - pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně nebo mentálně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti a mládež v jejich volném čase.

„Největší počet dobrovolníků se rekrutuje z okruhu známých nebo na základě jiných osobních kontaktů. Ve většině organizací nepožadují žádné doporučení či potvrzení o zdravotní způsobilosti. Písemná smlouva s dobrovolníky byla uzavřena pouze ve čtyřech případech. To svědčí o neoficiálnosti vztahů a dále o tom, že dobrovolná pomoc je v charitě považována za více či méně nezávaznou. Podle zkušeností z charit dobrovolníci často odmítají podepisovat nějaké smlouvy a říkají: ‚Pomohu vám, ale nechci se nikam podepisovat, nechci se k ničemu zavazovat. Jsou to pro mne jen zbytečné formality.‘“⁴⁷

Podle Krause je dobrovolnictví, chápané jako veřejně prospěšná činnost, profesionálně organizováno a uskutečňuje se prostřednictvím dobrovolnických center. Dobrovolníkovi se nechává prostor pro vlastní tvořivost, musí však respektovat daná pravidla, aby byla jeho činnost organizaci prospěšná.⁴⁸ Mezi „organizované“ dobrovolníky patří především studenti a nezaměstnaní, kterým dobrovolnictví poskytuje „osobní výhody“. Motivací studentů k výkonu dobrovolnické služby bývá získat potvrzení, které přikládají k přihláškám na vysoké školy, dokazujíc vlastní aktivitu. Nezaměstnaným totéž potvrzení zvyšuje možnost získat novou práci. O dobrovolnickou službu vzrostl zájem v souvislosti s novelou zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v jejímž ustanovení bylo do 31. 12. 2011 zakotveno finanční zvýhodnění osob v hmotné nouzi, kteří odpracovali 20 až 30 hodin veřejné nebo dobrovolnické služby. Z rozhovorů s dobrovolníky je patrné, že ačkoliv mnohdy prvotní vnitřní pohnutky pro výkon dobrovolnické služby nebyly nezištné, svoji službu postupem času nechápou jako oběť, ale jako něco naprosto přirozeného. Přestože za svoji činnost ve prospěch druhých nedostávají finanční odměnu, shodují se, že jsou obohaceni zkušenostmi těch, se kterými pracují a dále osobními zkušenostmi, které pomoc druhým přináší. Mnohdy dochází k novému uspořádání vlastního hodnotového systému.

⁴⁶ Kraus, B. Základy sociální pedagogiky, s. 138

⁴⁷ Tošner, J. Sozanská, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, s. 118

⁴⁸ Kraus, B. Základy sociální pedagogiky, s. 139

Může být dobrovolníkem každý? „Zvýšenou opatrnost by každá nezisková organizace měla projevit vůči následujícím devíti motivům uchazeče o dobrovolnou práci:

- *soucit vedoucí k degradaci klienta*
- *nepřiměřená a zbytečná zvědavost*
- *služba pramenící z pocitu povinnosti*
- *skutkaření, snaha něco si zasloužit*
- *touha obětovat se, osobní neštěstí, se kterým si uchazeč neví rady, a proto chce ve službě hledat vlastní duševní rovnováhu*
- *osamělost a z ní pramenící touha po přátelství*
- *pocit vlastní důležitosti, nenahraditelnosti*
- *nedostatek sebeúcty a s ním spojená touha potkat ještě ubožejší lidi*
- *panovačnost, touha ovládat jiné a uplatnit svůj vliv*

*Ve všech těchto případech deklarovaná snaha pomoci zakrývá skutečnou touhu po moci nad někým jiným, po uznání apod. Pokud je nebezpečný motiv velmi silný, nebo je kombinován s některým z dalších negativních motivů, může nerozeznán silně poškodit klienta a vztahy mezi členy dobrovolnického týmu.*⁴⁹

2.2.3. Cílové skupiny poskytovaných služeb

“Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých bratří, mně jste učinili.” (Mt 25,40)⁵⁰

“Poslání Charity pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání.”⁵¹

V souladu se shora uvedeným ustanovením Kodexu Charity Česká republika poskytuje Oblastní charita Jihlava pomoc, péči a poradenství formou ambulantních, terénních a pobytových služeb následujícím skupinám:

- ❖ děti a mládež
- ❖ etnické menšiny
- ❖ nezaměstnaní
- ❖ osoby dlouhodobě nemocné

⁴⁹ Tošner, J. Sozanská, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, s. 46

⁵⁰ Bible, s. 1504

⁵¹ Kodex Charity Česká republika, s. 5

- ❖ osoby s postižením
- ❖ osoby závislé na návykových látkách a činnostech
- ❖ senioři, kteří jsou alespoň částečně soběstační

Pomoc můžeme definovat jako „*aktivní účast při řešení konkrétní životní situace, a to s konkrétním cílem*“, jako „*soubor činností, kterými se snažíme kompenzovat odhalené nedostatky, t.j. aktivizovat člověka a pomáhat mu zajistit sociální i psychickou stabilitu a sociální nezávislost, tedy zkvalitnit jeho život.*“ „*Pomoc může mít různé podoby – materiální (finanční), zajištění základních biologických potřeb (jídlo, bydlení), zdravotní (hygienická) péče, osvěta, poradenství, vzdělávání, výchova.*“⁵²

Pomoc může mít podle Krause charakter:

- poskytování opory
- výchovně-vzdělávacího působení
- poradenský⁵³

Pro lepší orientaci lze pomoc poskytovanou výše uvedeným skupinám rozpracovat s uvedením:

- cíle, ke kterému je skupina vedena,
- služeb, které jsou poskytovány
- zařízení, v kterém jsou služby dostupné

❖ Děti a mládež

Cíl: přispívat k pozitivnímu vývoji dětí a mládeže vzájemným setkáváním a soustředěním jejich energie do činností, jež mají smysl a dobrý vliv na okolí i na ně samotné

Služby: poradenství, organizace a doprovázení volnočasových aktivit, vzdělávací program, sociální program, preventivní program

Poskytovatel (zprostředkovatel): Dobrovolnické centrum

Domovinka Dačice

Erko – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Klubíčko – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Nízkoprahový klub Vrakbar Jihlava

Zastávka Telč – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

⁵² Kraus, B. Základy sociální pedagogiky, s. 135

⁵³ Kraus, B. Základy sociální pedagogiky, s. 137

❖ Etnické menšiny

Cíl: umožnit dětem a mládeži především z romské etnické menšiny začlenění do většinové společnosti

Služby: poradenská činnost, sociálně aktivizační služby, vzdělávací a preventivní program

Poskytovatel (zprostředkovatel): Erko – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Klubíčko – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
Nízkoprahový klub Vrakbar Jihlava
Zastávka Telč – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

❖ Nezaměstnaní

Cíl: Umožnit lidem v nepříznivé sociální situaci lepší možnost uplatnění na trhu práce

Služby: poradenská činnost, realizace rekvalifikačních kurzů v řemeslných oborech, pomoc při hledání zaměstnání

Poskytovatel (zprostředkovatel): Dobrovolnické centrum
OCHJ - Odrazový můstek
Restart Jihlava

❖ Osoby dlouhodobě nemocné

Cíl: Umožnit nemocným uživatelům služeb důstojný život ve svém domově

Služby: poradenská činnost, pečovatelská a ošetřovatelská služba v domácnostech, zapůjčení ošetřovatelských, rehabilitačních a kompenzačních pomůcek, zajištění zdravotní, sociální, psychologické a duchovní podpory

Poskytovatel (zprostředkovatel): Domovinka Dačice
Dobrovolnické centrum
Charitní domácí hospicová péče Bárka Jihlava (pro těžce
a nevléčitelně nemocné)
Charitní ošetřovatelská služba Jihlava
Charitní pečovatelská služba: Jihlava
Kamenice u Jihlavy
Kostelec
Luka nad Jihlavou
Nová Říše
Telč
OCHJ - Zájmové a aktivizační programy

❖ Osoby s postižením (mentálním, tělesným, kombinovaným)

Cíl: Umožnit osobám s postižením všestranný rozvoj osobnosti uživatele

Služby: poradenská činnost, doprovázení při zajišťování osobních záležitostí, rozvoj komunikačních a smyslových dovedností, pomoc při získávání návyků v úkonech vedoucích k soběstačnosti

Poskytovatel (zprostředkovatel): Adapta Jihlava – sociální rehabilitace

Domovinka Dačice

Dobrovolnické centrum

Charitní pečovatelská služba Jihlava

Kamenice u Jihlavy

Kostelec

Luka nad Jihlavou

Nová Říše

Telč

Charitní ošetrovatelská služba Jihlava

OCHJ - Zájmové a aktivizační programy

❖ Osoby závislé na návykových látkách a činnostech

Cíl: minimalizovat rizika a škody, které mohou nastat uživatelům nelegálních nealkoholových drog, umožnit osobám po ukončení léčby závislosti začlenění do běžného života

Služby: poradenství, rodinná terapie, volnočasové aktivity, zátěžové programy, práce s klienty v terénu

Poskytovatel (zprostředkovatel): Centrum u Větrníku

Následná péče Jihlava

❖ Senioři, kteří jsou alespoň částečně soběstační

Cíl: Umožnit starým lidem důstojný a aktivní život ve svém domově

Služby: poradenská činnost, pečovatelská a ošetrovatelská služba v domácnostech, zapůjčení ošetrovatelských, rehabilitačních a kompenzačních pomůcek, posilování zájmových aktivit, zapojení do dobrovolnické činnosti

Poskytovatel (zprostředkovatel): Domovinka Dačice

Dobrovolnické centrum

Charitní pečovatelská služba: Jihlava
Kamenice u Jihlavy
Kostelec
Luka nad Jihlavou
Nová Říše
Telč
Charitní ošetrovatelská služba Jihlava
OCHJ - Zájmové a aktivizační programy

Matoušek (2007) v knize Sociální služby uvádí typologii sociálních služeb podle cílových skupin:

- Služby pro nezaměstnané, služby reagující na chudobu a bezdomovectví
- Služby pro děti a rodiny
- Služby pro rizikové děti a mládež
- Služby pro staré lidi
- Služby pro etnické menšiny
- Služby pro uprchlíky
- Služby pro lidi s postižením
- Služby reagující na krize a služby pro lidi trpící duševními nemocemi
- Služby pro nemocné
- Služby pro lidi se závislostmi
- Služby související s výkonem spravedlnosti
- Služby pro občany⁵⁴

Pokud srovnáme uvedenou typologii se shora uvedeným výčtem služeb, které poskytuje Oblastní charita Jihlava, vidíme, že zařízení Oblastní charity Jihlava nabízí služby téměř všem těmto cílovým skupinám.

⁵⁴ Matoušek, O. a kol. Sociální služby, s. 79-106

2.2.4. Pracoviště Oblastní charity Jihlava

Činnost OCHJ není soustředěna na jednom místě. Jde o širokospektrý záběr služeb, každá z těchto služeb si nárokuje zvláštní podmínky pro své provozování. Forma poskytování je různá - ambulantní, terénní a od 1. 3. 2012 i pobytová.

❖ 2.2.4.1. Služby sociální péče

♦ Domovinka Dačice (Antonínská 85, Dačice) – zařízení umístěné v areálu nemocnice

- poskytuje sociální a aktivizační služby seniorům, lidem se zdravotním znevýhodněním, osobám sociálně znevýhodněným a rodičům s dětmi z Dačic a okolí
- činnost je rozdělena podle cílových skupin:

♦ Osobní asistence Dačice – osoby se zdravotním postižením

- souhrn terénních služeb, které prostřednictvím asistenta pomáhají osobám s postižením vést běžný život v domácím prostředí, dělat činnosti, které dělá zdravý člověk, např. osobní péče, hygiena, toaleta, oblékání, doprava, požívání stravy, ošetření drobných poranění, zajištění chodu domácnosti, nákupy, zájmové aktivity, změna prostředí, kontakt s druhými lidmi atd.
- u dětí s postižením spolupracuje osobní asistent se základní školou, kam doprovází dítě a poskytuje mu péči během výuky
- povinností osobního asistenta je chránit důstojnost uživatelů a vést je k co největší míře samostatnosti
- služby jsou poskytovány v Dačicích a přilehlých obcích (v domácnostech, na pracovištích, ve škole, i na různých společenských akcích atd.) podle individuálních potřeb klienta
- v Domovince se setkávají senioři při kulturně – společenských aktivitách; na přednáškové činnosti, které zde vedle pravidelných náboženských přednášek probíhají nepravidelně v odpoledních nebo večerních hodinách, je zvána i široká veřejnost
- každou středu probíhá setkávání rodin, které mají osobu s postižením, na těchto setkáních si rodiny vyměňují zkušenosti
- plánují další činnosti, hodnotí společně s asistentem dílčí úspěchy či neúspěchy

♦ Mateřské centrum Dačice – rodiče s dětmi

- prevence sociálního vyloučení rodičů, kteří pečují o děti
- cílem služby je umožnit setkávání a komunikaci rodičů (některé maminky se do lokality dačicka přistěhovaly, nikoho neznají, navazují zde nové kamarádké kontakty)
- centrum slouží i k začleňování dětí do společnosti
- rodiče mohou získat nové podněty pro výchovu dětí a vymanit se ze stereotypního prostředí (mnoho maminek si stěžuje, že po několika letech s dětmi v domácím prostředí se jejich slovní zásoba velice zúžila)
- jednou ze služeb je i hlídání dětí po dobu návštěvy rodiče u lékaře, na úřadech atd.
- podnětné prostředí a programy pro děti ze sociálně slabších rodin pomáhají při získávání pozitivních návyků a zkušeností
- zařízení podporuje důležitost společného trávení volného času rodičů s dětmi

♦ Domovinka Dačice – šatník pro potřebné

- nejstarší služba provozovaná v „Domovince“ ještě před připojením k Oblastní charitě Jihlava, kterou provozovala Farní charita Dačice
- do šatníku přispívají občané z Dačic a okolních měst a obcí, kteří zde odevzdávají nejen obnošené oděvy (podmínkou je čistota, oděvy nesmí být roztrhané a musí být nositelné i v dnešní době), ale i nové šatstvo, novou obuv, příkrývky, lůžkoviny, ručníky, zbytky látek, hračky, školní a sportovní potřeby, hygienické potřeby, nádobí a funkční domácí spotřebiče, knihy, časopisy apod.
- šatník slouží osobám bez přístřeší a sociálně slabým – např. osobám vracejícím se z výkonu trestu apod., sběrem je zásobena i Diakonie Broumov, která předměty dále rozděljuje do tzv. zemí třetího světa, čímž se Domovinka Dačice podílí na mezinárodní humanitární pomoci
- provozní doba šatníku je od pondělí do pátku od 7 do 12 hod., každou první středu je tato doba prodloužena do 17 hodin

Domovinka zajišťuje organizaci Tříkrálové sbírky pro Dačice a okolní obce a slouží jako místo k setkávání pro členy Svazu diabetiků a členy Svazu tělesně postižených.

◆ Charitní domácí hospicová péče Bárka Jihlava (Jakubské nám. 2, Jihlava)

- domácí hospicová péče umožňuje nevy léčitelně nemocným lidem prožít poslední dny svého života ve svém domácím prostředí, v kruhu svých nejbližších
- nemocné navštěvují zdravotní sestry, lékař, sociální pracovníci, pečovatelky, mnohdy je přizván psycholog a v neposlední řadě pastorační asistentka a kněz
- nemocným je poskytována zdravotní, sociální, psychologická a duchovní podpora
- tato služba je možná pouze se souhlasem rodiny a s ochotou rodiny spolupodílet se na péči o nemocného
- co obnáší domácí hospicová péče? Jedná se o doprovázení nemocného a jeho rodiny od počátečního rozhodnutí pečovat. Služba nekončí smrtí pečovaného, rodině je po úmrtí jejich drahého poskytována duchovní podpora.
- často lidé vůbec neví, co vlastně celodenní péče (24 hodin) o těžce nemocného obnáší, někteří tuto situaci zlehčují, někdo se jí naopak děsí více než je třeba. V každém případě je nutný individuální a citlivý přístup k nemocnému a jeho rodině. Proto charitní pracovníci „mapují terén“, a to nejen v oblasti informovanosti klientů a mezilidských vztahů, ale i v možnostech úpravy prostředí tak, aby byla péče doma možná a nemocnému i pečujícím vyhovovala. DHP Bárka disponuje půjčovnou ošetrovatelských, rehabilitačních a kompenzačních pomůcek, které společně s rodinnými příslušníky pracovníci vybírají a instalují v bytech nemocných. Dále pak je rodina zaučována v ošetřování těžce nemocného člověka, pracovníci poskytují profesionální ošetrovatelskou péči, pečují o správnou výživu a hydrataci nemocného a podle pokynů lékaře pomáhají při tišení bolesti, celé rodině poskytují sociální oporu a odlehčovací služby.

◆ Charitní pečovatelská služba (Jakubské náměstí 2, Jihlava)

- zajišťuje komplex služeb poskytovaných klientům se zdravotním postižením a starým občanům, kteří si nejsou schopni zajistit bio-psycho-sociální potřeby v přirozeném prostředí
- jedná se o činnost provozovanou v domácnostech uživatelů služeb nebo ve střediscích charitní pečovatelské služby (dále CHPS)
- úzce spolupracuje s ošetrovatelskou službou, lékaři, sociálními pracovníky na úřadech a ostatními úředníky a představiteli obcí
- služba je poskytována ve vymezeném čase s ohledem na soběstačnost klientů

- s budoucím uživatelem pečovatelské služby je uzavřena Smlouva o poskytování pečovatelských služeb, služby je možné rozšířit nebo i zúžit na základě aktuálního zdravotního stavu pečovaného
- úkony, které je pečovatelská služba povinna poskytnout, stanoví §40 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů:
 - a) *pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,*
 - b) *pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,*
 - c) *poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,*
 - d) *pomoc při zajištění chodu domácnosti,*
 - e) *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.*
- charitní pracovnice kromě dalších služeb také zapůjčí zdravotní, kompenzační a rehabilitační pomůcky

♦ Charitní pečovatelská služba Jihlava (Jakubské nám. 2, Jihlava)

Ve spolupráci s Charitní ošetrovatelskou službou Jihlava pomáhá osobám závislým na péči druhé osoby vést samostatný život v jejich domácnostech, poskytuje především terénní služby, a to v Jihlavě a okolních obcích.

♦ Charitní pečovatelská služba Kamenice u Jihlavy (Kamenice č. 481)

V roce 1994 byl otevřen nově postavený patrový Dům pokojného stáří (s bezbariérovým přístupem), jehož vlastníkem je Městys Kamenice, který v části domu sídlí. Pečovatelskou službu užívají nejen obyvatelé domu s pečovatelskou službou v pěti dvoupokojových a dvanácti jednopokojových bytech, ale i ostatní občané z Kamenice a přilehlých obcí. Součástí charitního zařízení jsou i dvě klubovny, které slouží k různým aktivitám seniorů. Ke zpestření života slouží i výlety, které pro seniory pracovnice peč. služby pořádají.

♦ Charitní pečovatelská služba Kostelec (Kostelec č. 101)

Dům s pečovatelskou službou v Kostelci u Jihlavy byl otevřen v r. 2005, jedná se o zrekonstruovanou budovu, přístup do domu i všech bytů je bezbariérový. V domě je sedm jednopokojových bytů, z nichž je jeden zařízen pro imobilního občana, dále Středisko osobní hygieny a technické zázemí pracovníků. K různým aktivitám slouží společenská místnost.

♦ Charitní pečovatelská služba Luka nad Jihlavou (Nová 730, Luka nad Jihlavou)

Dům s pečovatelskou službou převzala Oblastní charita Jihlava k účelům poskytování služeb v r. 1994. Vzhledem k tomu, že kapacita domu nebyla dostatečná, byla v r. 2000 dostavěna nová budova, která navazuje na původní. Pečovatelská služba je poskytována seniorům a osobám se zdravotním postižením přímo v domě, v lokalitě městysu Luka nad Jihlavou a v okolních obcích.

♦ Charitní pečovatelská služba Nová Říše (U kláštera 2, Nová Říše)

Dům s pečovatelskou službou byl v Nové Říši otevřen v r. 2004, v zrekonstruované části klášterního objektu. Na rekonstrukci se podílela Obec (nyní Městys) Nová Říše, která zde pronajímá jedenáct bytů (tři dvoupokojové a osm jednopokojových). Bylo zde vybudováno i Středisko osobní hygieny. Společenskou místnost, která je umístěna v přízemí, užívá kromě uživatelů služeb i široká veřejnost.

♦ Charitní pečovatelská služba Telč (Špitální 611, Telč)

Půlkruhová moderní budova Domu s pečovatelskou službou v Telči byla dostavěna v r. 1996. Jedná se o trojpodlažní dům s lůžkovým výtahem o třiatřiceti bytech, dva z toho jsou dvoupokojové. Budova je umístěna v sousedství Domova pro seniory Telč, mezi oběma zařízeními vládne vzájemná spolupráce, jsou pořádány společné akce pro uživatele služeb i širokou veřejnost. Pečovatelská služba není poskytována pouze v tomto domě, kde se nachází i Středisko osobní hygieny, ale i v terénu. Dům s velkým sálem je využíván „domácími“ k různým aktivitám, ale také zde mnohokrát zasedalo Zastupitelstvo města Telče, prostory pravidelně zaplňují známí i méně známí umělci při interpretaci vážné hudby, při volbách se sál mění ve volební místnost.

Veškerá zařízení pečovatelské služby, která provozuje Oblastní charita Jihlava, se snaží maximálně vyjít vstříc svým uživatelům rozšířením svých služeb.

❖ 2.2.4.2. Charitní ošetrovatelská služba (Jakubské náměstí 2, Jihlava)

- spolu s pečovatelskou službou je provozována od roku 1992
- činnost je prováděna v souladu s ustanoveními zákona č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů
- poslání služby - umožnit osobám dlouhodobě nemocným a seniorům pobyt v jejich domově
- je poskytována sedm dní v týdnu, podle potřeby i vícekrát denně
- o zavedení služby rozhoduje obvodní lékař, který předepíše zdravotnické úkony a určí rozsah jejich provádění
- provádí kvalifikované zdravotní sestry, které jsou oprávněny k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu v oboru všeobecná sestra
- hlavní náplní sester jsou odběry krve, aplikace injekcí, inzulínu, kontrola krevního tlaku, péče o parenterální výživu, ošetření stomií, katetrů, pooperačních ran, defektů kůže, prevence a ošetření proleženin, pohybová rehabilitace
- půjčuje zdravotní, kompenzační a rehabilitační pomůcky (např. el. zvedací zařízení do vany, antidekubitní lůžka, nafukovací vanu, toaletní křesla, chodítka, nemocniční lůžka atd.)
- zdravotní sestry mají povinnost celoživotního profesního vzdělávání
- hrazena je z veřejného zdravotního pojištění
- oblast působení pokrývá celé územní teritorium Oblastní charity Jihlava
- přestože je služba poskytována ve spolupráci s lékařem, uživatelem a jeho rodinou, a jejím účelem je mimo jiné možnost nemocného zůstat ve svém domově místo hospitalizace v nemocnici, není výkon této služby jednoduchý jak po stránce profesní, tak po stránce lidské. Podle vyprávění jedné ze zdravotních sester obvykle nečiní problémy sám pacient, většinou jsou nespokojení příbuzní, kterým se vykonávaná činnost nezdá odborně prováděná. Tato zdravotnice uváděla příklad pacientky s hnisavými vředy na noze, jejíž bratr (žijící ve společné domácnosti) neustále zdravotní sestry slovně napadal a vyhrožoval soudními procesy, protože zdraví jeho sestry se přes poskytovanou péči nelepšilo, noha jí byla amputována. V takových situacích je zdravotní sestra vystavena velkému psychickému tlaku a navzdory své profesionalitě a čistému svědomí v oblasti odborně odvedené práce těžko odolává pokušení odejít pracovat do bezpečného prostředí nemocnic či privátních lékařských praxí.

❖ 2.2.4.3. Služby sociální prevence:

◆ Centrum primární prevence Vrakbar (Sídliště U Pivovaru, Jihlava)

- obsahem této služby je příprava a realizace projektů primární prevence pro mateřské a základní školy
- práce je zaměřena na prevenci rizikového chování (agresivita, šikana, rasismus a netolerance, užívání návykových látek, sprejerství, rizikové sexuální chování atd.), děti jsou vedeny k utváření vlastního názoru a k odpovědnosti
- projekt je rozdělen podle cílových skupin na program:
 - pro předškoláky a 1. stupeň základních škol – tzv. Pohádková školička, cílem je upevnit v dětech hodnoty jako zdravý životní styl (strava, hygiena, spánek...), kamarádství apod. a seznámit je s nebezpečím kouření, alkoholu, šikany, atd.
 - pro 2. stupeň základních škol a střední školy – program je zaměřen např. na seznamování, rodinné vztahy, partnerské a sexuální vztahy, plány do budoucna, ale i na nebezpečí drog, virtuálního světa apod., uplatněna je především tzv. zážitková pedagogika – hry, výtvarné dílny, hraní rolí
- jde o dlouhodobou práci s dětmi, která by se neobešla bez spolupráce s jednotlivými školami v Kraji Vysočina

◆ Centrum u Větrníku – kontaktní a poradenské centrum (U Větrníku 17, Jihlava)

- „káčko“ je nízkoprahové zařízení, které poskytuje služby anonymně a bezplatně
- *„Posláním Centra U Větrníku je minimalizace potencionálních rizik a škod, které uživatelům, osobám blízkým a veřejnosti v Kraji Vysočina mohou v důsledku užívání nelegálních nealkoholových drog nastat. Zařízení poskytuje odborné sociální služby vycházející z individuálních potřeb uživatelů služeb v nízkoprahovém zařízení.*
- *Základní ideou projektu je poskytovat kvalitní a komplexní ambulantní služby v oblasti sekundární a terciární protidrogové prevence přizpůsobených místním podmínkám.*”⁵⁵
- zaměstnanci pracují se svými klienty formou služby terénní i ambulantní, poskytují odborné poradenství osobně, telefonicky, písemně i přes internet osobám závislým a jejich rodinným příslušníkům

⁵⁵ <http://www.kacko-ji.estranky.cz/clanky/sluzby.html> 20.3.2012

- pracovní náplní kromě shora uvedeného je poskytování sterilního zdravotnického materiálu, základní zdravotní ošetření, HIV testy, testy na hepatitidu typu B, C, zásobování potravinami, umožnění hygienických úkonů, zprostředkování detoxikace a případná následná péče
 - pro uživatele služeb je důležité, že mohou do centra přijít kdykoliv – otevřeno je každý pracovní den od 9 hod. do 17 hod.
 - tým „káčka“ nikoho nezavrhuje, neodsuzuje a nečiní nátlak k abstinenci, ale jde mu především o pomoc člověku a zároveň i o pomoc veřejnosti
 - centrum vysílá své terénní pracovníky i do dalších oblastí (nejen jihlavsko, třeštsko, telčsko, dačicko, ale i okres Havlíčkův Brod a Pelhřimov)
 - služby jsou poskytovány uživatelům ve věkové kategorii od 16 let
- ◆ Erko – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (Joštova 3, Jihlava)
- původní romská klubovna, později R-centrum, bylo rozšířeno na nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, nyní velké R znamená Rozum, Rom, Ready
 - záměrem Erka je začlenit děti a mládež od 6 do 26 let ze sociálně nepodnětného prostředí do většinové společnosti, k tomuto účelu je připravována řada akcí: doučování, pracovní výchovná činnost, sportovní hry, tanec, hudební aktivity, společenské hry, počítačové hry (počítače byly pořízeny nejen ke hrám, slouží i k výuce), podpora kreativní činnosti atd.
 - vedoucí tohoto zařízení, který zde pracuje již třináctý rok, vypovídá, že za tu dobu se v klubovně vystřídal hodně dětí – některé sem již vodí své ratolesti, z čehož je patrné, že mají k zařízení velmi kladný vztah
 - pracovníci pořádají pro děti výlety (osvědčily se tzv. výlety za odměnu, děti samy rozhodují, kam by se chtěly podívat), Erko je otevřeno i o prázdninách, program akcí bývá uveřejněn v klubovně a v časopise, který zařízení vydává
 - děti se zde učí být prospěšné druhým – návštěvy a tvorba programů pro obyvatele Domovů pro seniory, pacienty léčebny dlouhodobě nemocných apod.
 - účast zde není povinná, děti mohou anonymně přijít a zase odejít
- ◆ Klubíčko – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (Joštova 3, Jihlava)
- Klubíčko bylo do konce roku 2009 součástí Erka, v roce 2010 se osamostatnilo a „odkutálelo“ se od Erka
 - služba je určena dětem od tří do šesti let a jejich rodičům

- pomoc je zaměřena na rodiny, které těžko zvládají výchovu dětí nebo svoji životní situaci
- program probíhá v dopoledních hodinách, dvakrát týdně péče o děti rozšířena na službu pro rodiče, kterým je poskytnuta poradenství, seznamují se zde s jinými rodinami a navazují kamarádské kontakty, čímž je nabourávána anonymita velkého města a dochází ke zmírnění mnohých společenských předsudků (např. vztah minoritních skupin s majoritními)
- Klubíčko úzce spolupracuje s Pedagogicko-psychologickou poradnou, Centrem pro rodinu a Erkem
- cílem je připravit děti na vstup do mateřských a základních škol (výchova, zvládání hygienických návyků, všestranný rozvoj: tvůrčích dovedností, komunikace, fantazie apod.)
- pro rodiny jsou pořádány výlety i prázdninové akce

◆ Nízkoprahový klub Vrakbar Jihlava (Žižkova 20, Jihlava)

- ◆ jak název napovídá, jde o poskytování služeb anonymně, bezplatně, s maximální přístupností – individuální přístup k jednotlivcům, doba příchodu a odchodu je omezena pouze otevírací dobou
- ◆ zařízení je vybudováno se záměrem co nejvíce se přiblížit obvyklému prostředí, ve kterém mládež tráví volný čas
- ◆ forma poskytování je ambulantní (otevřeno je každý pracovní den odpoledne) a terénní
- ◆ klub je otevřen mládeži, která se nechce bezcílně toulat ulicemi a odmítá se účastnit (nebo nemůže se účastnit – z osobních nebo sociálních důvodů) volnočasových aktivit provozovaných standardními institucemi (škola, sportovní kluby...)
- ◆ cílem je výchovně působit na mladé lidi, zvyšovat jejich tvůrčí schopnosti a dovednosti, pomáhat v obtížných životních situacích, poskytnout sociální oporu, budovat vědomí vlastní odpovědnosti za své činy a svůj život
- ◆ uživatelé se zapojují do tvorby a průběhu odpoledních programů, dávají vlastní podněty k činnostem, jsou nenásilně motivováni k výběru určitého směru (break dance, dílny, nahrávací studio), překážkou však není ani pasivní přístup účastníků, kteří si přijdou jen posedět

- ◆ podle sdělení jednoho ze zaměstnanců je novou formou přístupu k oslovení mladých zavedení tzv. net-worku, kterým je kontaktována skupina mladých, sedících celé dny u osobních počítačů. Oblastní charita Jihlava tak prostřednictvím facebooku nebo internetového „Radiovraku“, do kterého mohou mladí přidávat nahrávky prvních pokusů o vlastní skladby, rozšiřuje svoji působnost i do kyberprostoru.

- ◆ Nízkoprahový klub ZASTÁVka Telč (Na Posvátné 162, Telč)

“ZASTAV se, odpočiň si, nespěchej, přijď si popovídat... vlak Ti neujede :). JÍZDNÉ ZDARMA!”⁵⁶

 - činnost tohoto prvního nízkoprahového zařízení v Telči byla zahájena v roce 2010
 - zařízení slouží pro děti a mládež od 12 do 19 let bezcílně se toulající po ulicích
 - náplní služby je prevence rizikového chování a odstranění společensky nežádoucích jevů, podpora mládeže ohrožené sociálním vyloučením, výchova ke zdravému životnímu stylu
 - stejně jako u ostatních nízkoprahových klubů jsou služby anonymní a bezplatné
 - klub je otevřen v pondělí – čtvrtek odpoledne, terénní forma služby je vykonávána ve čtvrtek a v pátek
 - pro mládež je zde připraven program, většinou však rozhodují sami uživatelé služby, co budou dělat a plánují program dopředu – spolupodílí se, dávají podněty
 - do vybavení klubu patří různé společenské hry (např. „fotbálek“)
 - z vyprávění dobrovolníka (student gymnázia) je zřejmé, že klub je u mládeže oblíbený, byl zpočátku překvapený, kdo do klubu chodí (čekal samé „zkrachovalé existence“), mládež se účastní programu nebo si přijde jen popovídat, vzdělává se zde a dodržuje pevná pravidla klubu (nenosit do zařízení zbraně, drogy, nekouřit), dokonce se i daří umírnit způsob vyjadřování (méně vulgarizmů), někteří vrstevníci jsou velmi zruční a nápadití

- ◆ Odrasový můstek (Jakubské nám. 2, Jihlava)
 - jedná se o pomoc osobám dlouhodobě nezaměstnaným, osobám s nízkou úrovní vzdělání, osobám bez pracovních zkušeností, osobám ohroženým sociálním vyloučením a osobám pobírajícím dávky pomoci v hmotné nouzi, které jsou v evidenci úřadu práce

⁵⁶ <http://jihlava.charita.cz/NZDM/zastavka/20.3.2012>

- služba zahrnuje informační schůzky, bilanční diagnostiku, aktivační kurzy se třemi moduly (motivační, dovednosti, simulace pracovní činnosti), dále individuální a skupinové poradenství
 - realizátorem projektu je Úřad práce České republiky, krajská pobočka v Jihlavě (Brtnická 21, Jihlava)
- ◆ Restart – podpora pracovního uplatnění (Mahenova 16, Jihlava)
- vzdělávací a rekvalifikační zařízení
 - služba je zaměřena na nezaměstnané lidi s nízkou úrovní kvalifikace nebo nevhodnou kvalifikací a dalšími sociálními handicapy
 - hlavní činností je uskutečnění rekvalifikačních kurzů v řemeslných oborech truhlář, malíř, zahradník, šička/švadlena, údržbář bytových domů
 - praktická denní sedmihodinová výuka trvající půl roku
 - uživateli služby je přidělen sociální pracovník, který dohlíží na zajištění průběhu a absolvování kurzu a pomáhá s následným umístěním na trhu práce
 - v rámci zachování pracovních návyků může absolvent kurzů dále navštěvovat zařízení do doby, než nastoupí do zaměstnání
- ◆ Následná péče Jihlava (Mahenova 16, Jihlava)
- první doléčovací centrum Kraje Vysočina
 - jde o doléčovací centrum pro ty, kdo ukončili léčbu závislostí, nebo prokazatelně minimálně 3 měsíce abstinují a chtějí žít život bez drog
 - pracovníci se snaží pomoci osobám po ukončení léčby závislostí (na pervitinu, alkoholu...) vytvářet podmínky, aby se mohly začlenit do běžného a plnohodnotného života
 - pomoc je zde poskytována v podobě individuálního i skupinového poradenství rodičům a dalším blízkým osobám (manžel, partner...)
 - pro začlenění do programu musí abstinující osoba sama a dobrovolně podat písemnou žádost, životopis, motivační dopis a vyjádření předchozího léčebného týmu
 - každý uživatel služby je dopředu seznámen se svými právy a povinnostmi, jakož i sankcemi za nedodržení povinností, dále jsou mu vysvětleny všechny metody a fáze

následné péče, před nástupem na doléčovací program obdrží příručku se základními informacemi (příručka je ke stažení na internetových stránkách⁵⁷)

- obsahem Následné péče Jihlava je individuální poradenství, individuální a skupinová psychoterapie, informační servis, krizová intervence, orientační testy z moči, rodinná terapie, individuální a skupinová terapie pro rodiče a další blízké osoby, sociální práce, socioterapie, skupinová arteterapie, prevence relapsu, zátěžové programy
- službou podporující Následnou péči Jihlava je Chráněné bydlení, které Oblastní charita Jihlava provozuje od 1. března 2012. Byt 2+1 umožní uživatelům služby Následná péče Jihlava bezpečnější prostředí k absolvování programu a také k lepšímu začlenění do pracovního procesu i do společnosti. V bytě může být ubytován pouze uživatel Následné péče Jihlava.
- doléčovací program trvá 8-10 měsíců, je bezplatný (Chráněné bydlení je za úhradu.)

❖ 2.2.4.4. Další služby

◆ Adapta Jihlava (Mahenova 16, Jihlava)

- jde o službu sociální rehabilitace, která je poskytována bezplatně, ambulantní i terénní formou
- projekt je zaměřen na všestranný rozvoj schopností osob s chronickým onemocněním a osob s postižením: mentálním, tělesným, kombinovaným
- zájemce o tuto službu (nebo jeho zákonný zástupce) je povinen sepsat se zařízením Smlouvu o poskytování služby
- služba je poskytována v pracovní dny: v terénu - v bytě uživatele, a to v době, která mu nejvíce vyhovuje, ambulantní služba v prostorách zařízení, kam se uživatelé sami nebo s doprovodem asistenta nebo rodinného příslušníka dopravují
- pracovníci Adapty Jihlava se věnují každému uživateli individuálně (pro každého je vytvořen individuální plán), snaží se posilovat rozumové schopnosti, komunikační a smyslové dovednosti, rozvíjí jemnou a hrubou motoriku, pohybové aktivity, dovednosti v oblasti hygieny, stravování, to vše, aby lidé s postižením byli co nejméně závislí na pomoci druhých a vedli plnohodnotný život
- sociální pracovníci a uživatelé služeb navštěvují různé kulturní akce, účastní se sportovních akcí, pořádají výlety, oblíbeny jsou návštěvy plaveckého bazénu

⁵⁷ <http://jihlava.charita.cz/zavislosti/naslednapece/> 25. 3. 2012

- v domácnostech uživatelů se snaží naučit uživatele postarat se sám o sebe, umět si připravit jídlo, zvládat běžné každodenní situace
- této službě se věnuje vedoucí zařízení, sociální pedagog, sociální pracovník a další pracovníci v sociálních službách
- zařízení je otevřeno každý pracovní den od rána do odpoledních hodin (kromě pátku, kdy je otevřeno do 12 hod.)
- shrnuto slovy uživatele služby: „*Děkuju všem z Adapty za všechno – umějí tu všechno a naučí mě to. Když se mi něco nedaří, tak bych to nejraději vyhodil z okna, ale když se daří, tak je to prostě paráda.*“⁵⁸

◆ Dobrovolnické centrum (Jakubské nám. 2, Jihlava)

- základním posláním Dobrovolnického centra je podpora myšlenky dobrovolnictví
- součást sítě dobrovolnických center pod záštitou Diecézní charity Brno
- zařízení se systematicky stará o dobrovolníky, kteří se bezplatně podílí nejen na téměř všech charitních projektech, ale pomáhají i v dalších neziskových organizacích (např. Denní a týdenní stacionář Jihlava, ŽIVOT 90-Jihlava, os.), v jihlavské nemocnici, angažují se v sociální a humanitární pomoci a při veřejných sbírkách (např. Tříkrálová sbírka, Koláč pro Bárku apod.), pracují ve farnostech a farních charitách
- v současné době při Oblastní charitě Jihlava pracuje téměř 80 dobrovolníků dlouhodobých a 700 dobrovolníků jednorázových
- dobrovolnické centrum spolupracuje se SOŠ sociální v Jihlavě a s GOB a SOŠ Telč
- dobrovolníci se účastní supervizních setkání, vzdělávacích programů i neformálních posezení
- nejlepší dobrovolníci jsou každoročně odměňováni cenou DOBROCH

◆ Farní charity: Dačice, Luka nad Jihlavou, Telč, Třešť

- posláním farních charit je služba potřebným ve farnostech, jako např. sousedská výpomoc, hlídání dětí, sbírky ošacení, pomoc při mimořádných událostech (sbírky apod.), pořádání přednášek, výstav a další pomoc podle potřeby
- služba je založena na idejích dobrovolnictví
- kontakty na vedoucí jednotlivých farních charit jsou dostupné na sekretariátě OCHJ nebo na internetových stránkách Oblastní charity Jihlava

⁵⁸ <http://jihlava.charita.cz/clanky/adapta-jihlava-kdyz-se-dari-tak-je-to-parada/> 26. 3. 2012

◆ Pastorační služba (Jakubské nám. 2, Jihlava) – zajišťuje pastorační asistentka ve spolupráci s duchovními

- *"Pastorační péči v širším slova smyslu rozumíme takové jednání s člověkem, ve kterém ho respektujeme v jeho jedinečnosti, přistupujeme k němu z pozice věřících křesťanů, doprovázíme ho v jeho obtížích, nemoci, utrpení či umírání a pomáháme mu k lidsky důstojnému zvládnutí jeho životní situace včetně smrti, a to na jemu dostupné úrovni víry s perspektivou jejího možného rozvoje."*⁵⁹
- co je náplní pastorační asistentky? Především je to možnost rozhovoru. Podle slov pastorační asistentky OCHJ se hodně lidí ostýchá hovořit s knězem, a proto raději jdou za ní. A netýká se to jen hovorů o víře. Na jedné straně lidé potřebují sdělit někomu své starosti i radosti a na straně druhé je málo těch, kteří jsou ochotni naslouchat. A často jde jen o to být s bližním a držet ho za ruku. A pokud někdo lační po informacích o víře, pastorační asistentka má potřebné vzdělání, aby mu žádané informace předala, případně mu zprostředkovala setkání s odborníkem. Pastorační asistentka rovněž působí jako prostředník při zajišťování spolupráce charitních zařízení s farnostmi a duchovními, organizuje různé přednášky a setkání s duchovní tematikou, má přehled o místech, kde se mohou rodiny rekreovat nebo kam se mohou jednotlivci uchýlit ke ztišení na duchovní obnovu. Výše uvedené samozřejmě neslouží pouze klientům, ale veškerá činnost pastorační asistentky je dostupná i pro charitní zaměstnance. Za zmínku stojí i zpravodaj „Pastoračník“, který pastorační asistentka vydává pro občerstvení duše charitních zaměstnanců.

◆ Ostatní pravidelné akce

◆ Den Charity

- každoroční celostátní kampaň u příležitosti svátku patrona charitního díla - sv. Vincence z Pauly (27. září)
- cílem je informovat veřejnost o smyslu charitní práce a službách, které organizace poskytuje
- kampaň doprovází výstavy, soutěže, koncerty, dny otevřených dveří atd.

⁵⁹ <http://knihovna.net/KNIHA/open.phtml?kniha=0051>

- v rámci Dne Charity se uděluje Cena Charity – jedním z oceněných, kterému byla celostátní cena v roce 2011 udělena za mimořádný přínos pro rozvoj charitního díla, byl pracovník OCHJ – vedoucí zařízení Erko a Klubíčko
- ♦ Koláč pro Bárku – akce se koná každoročně u příležitosti Světového dne hospicové a paliativní péče (druhá sobota v měsíci říjnu)
 - cílem je informovat veřejnost o existenci domácí hospicové péče, upozornit na problémy nevléčitelně nemocných, poskytnout prostor pro diskuzi na stále ještě tabuizované téma nemoc, umírání, smrt, a prodejem koláčů získat finanční prostředky na podporu a rozvoj shora uvedené služby
 - stánek s koláči označený nápisem „Koláč pro Bárku“ má své místo na jihlavském náměstí a určený tým pracovníků podává kvalifikované odpovědi na otázky týkající se možností péče o nevléčitelně nemocné
 - v loňském roce přispěli občané koupí koláčů na nákup pohotovostních brašen pro sestřičky (v r. 2011 činil výtěžek akce 23.560,- Kč, v r. 2010 15.501,- Kč – byly zakoupeny kompenzační pomůcky jako např. mechanický vozík, bazének na mytí hlavy apod.)
- ♦ Postní almužna – čtvrtý ročník sbírky navazuje na starou tradici odepření si věci ve prospěch potřebných
 - počínaje první nedělí postní v liturgickém kalendáři jsou k dispozici ve farnosti papírové schránky, tzv. postničky, do kterých si mohou věřící odkládat finanční prostředky, které by utratili za nepotřebné věci a které si odřeknou ve prospěch potřebných
 - nejde o veřejnou sbírku, ale o pastorační akci farnosti v kostele
 - farníci nečekají, až charita rozhodne, kde jejich naspořené prostředky pomohou, ale sami (nebo ve spolupráci s profesionálními pracovníky) aktivně vyhledávají osoby v nouzi, svůj tip mohou napsat na spodní stranu papírové schránky
 - „ústředním posláním postní almužny je spojit úsilí farností a místní Charity pro konání milosrdné lásky k bližním v nouzi“⁶⁰
 - v loňském roce obdržela část výtěžku OCHJ na nákup nového auta pro Charitní pečovatelskou službu Telč

⁶⁰ <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/jiz-zanedlouho-zacne-letosni-postni-almuzna/> 21. 3. 2012

- ♦ Tříkrálová sbírka – každoroční lednová akce, kterou zajišťuje Dobrovolnické centrum
 - projekt Tříkrálová sbírka vznikl v roce 2000 v Olomoucké diecézi a následující rok se rozšířil po celé České republice, od roku 2001 se jí účastní i Oblastní charita Jihlava
 - je určena na pomoc lidem v nouzi, z části přispívá k zajištění charitních projektů
 - probíhá jednak koledováním Tří králů s vybíráním peněz do tříkrálových pokladniček v domácnostech i na veřejnosti, jednak zasláním finančního obnosu na určený bankovní účet
 - v r. 2012 bylo v Oblastní charitě Jihlava rozpečetěno 312 pokladniček s obsahem 1.080.616,- Kč

3. Charitní pečovatelská služba v Nové Říši a její přínos pro obyvatele obce

„Mějme zájem jeden o druhého a pobízejme se k lásce a k dobrým skutkům.“ (Žid 10, 24)⁶¹

„Posláním Charitní pečovatelské služby v Nové Říši je usnadnit život potřebným seniorům a lidem se zdravotním znevýhodněním v jejich domácím prostředí. Podporovat důstojný život těchto lidí v Nové Říši zajištěním odborné a bezpečné pečovatelské služby ve vymezeném čase, s ohledem na soběstačnost uživatelů a možnosti služby.“⁶²

Střediskem pečovatelské služby Oblastní charity Jihlava je v Nové Říši Domov sv. Alžběty. Jedná se o zrenovovaný objekt v části areálu starobylého kláštera. Dům s jedenácti byty je výsledkem spolupráce představitelů obce a premonstrátského řádu.

Jak je již zmíněno výše, domov tvoří celkem 11 bytů: 8 jednopokojových a 2 dvoupokojové jsou s bezbariérovým přístupem, jedenáctý byt (2+1) se nachází v druhém poschodí, kam je přístup možný pouze po točitých schodech (původně byl byt zrekonstruován pro správce domu). Součástí každého bytu je kuchyňská linka, sprcha a WC, z oken je vidět na náměstí a ke kostelu. Přímo proti středisku je obchod s potravinami, vedle nějž se nachází restaurace. Byty jsou umístěny na jižní straně objektu, takže se obyvatelé těší ze slunečního svitu po většinu kalendářního roku. Ze společné chodby je přístup do klášterní zahrady, která zve obyvatele k příjemnému odpočinku. V Domově sv. Alžběty je také zázemí pečovatelské služby – provozní prostory pro zajišťování komplexní péče o seniory a osoby se zdravotním znevýhodněním, středisko osobní hygieny a rozlehlá společenská místnost.

3.1. Exkurz do historie obce

„Víme-li kdo jsme a odkud přicházíme, má naše identita pevné základy. Bez této znalosti se podlamuje. Toto vědění má dopad na naše zdraví, jak psychické, tak tělesné. Také posiluje nebo oslabuje sociální soudržnost, hodnoty a stabilitu... Jde také o schopnost míst poskytnout nám jistotu, zakořenit nás. Musíme vytvářet místa, kam lidé patří: místa, která náleží tam, kde jsou, a budovy, které na tato místa patří.“⁶³

„Město malé, v dějinách známé...“ – jsou slova z písňe Říše Nová, která zaznívá při slavnostních příležitostech. Přesné datum založení obce není určeno. Nejstarší historické

⁶¹ Bible, s. 1764

⁶² Vnitřní předpis OCHJ - CHPS Nová Říše

⁶³ Day, Ch., Duch a místo, s. 46

prameny, které zmiňují Novou Říši, jsou spojeny se založením premonstrátského kláštera v r. 1211 a právě tento klášter ovlivňuje dění v obci po celou 800letou dobu jeho trvání. „Že mohla obec stále mohutněti, je zjevno, že musila míti k tomu prostředky, aby mohla majetkem síliti.“ Jedním z takových prostředků byla různá udělená a dosažená práva, počínaje r. 1363, kdy byla obec povýšena na městečko a bylo jí propůjčeno právo tržní. Nejen obec, ale i klášter disponoval různými právy, které novoříšští občané rádi využívali. „Měla tudíž obec hojně práv, kterými majetkově mohutněla. Nedají se odloučiti dějiny obce od dějin kláštera.“⁶⁴ Nebyly však časy pro Novou Říši stále jen dobré. Neohrazené městečko s majetným klášterem lákalo vojsko ať už přátelské či nepřátelské, a tak byla Nová Říše pleněna a pustošena v průběhu dějin pluky Rudolfa Habsburského, husitskými vpády, vojsky Matyáše Korvína i Jiřího z Poděbrad, jakož i za třicetileté války nebo za válek o dědictví rakouské a také v dobách válek světových.⁶⁵ Novoříšští se však nevzdali a znovu a znovu obnovovali své statky – světské i duchovní.

Pokud se týká školství – do 18. století byly školy doménou církve, farní školy obvykle vydržoval patronát a byly navštěvovány dětmi z celé farnosti. Vrchnost či obec poskytovaly pouze finanční příspěvky. Výjimkou nebyla ani škola v Nové Říši, což se shoduje s údajem z roku 1586, kdy se obec zavázala platit klášteru 15 zl. ročně na učitele. Situace se začala měnit až v druhé polovině 18. století, kdy byl výrazně posílen státní dozor nad školami, funkci dohlížitelů nad vesnickými školami však stále vykonávali místní faráři. Zásadní změnou bylo schválení školního řádu (6. 12. 1774), na jehož základě byla stanovena povinná školní docházka pro děti do 6 do 12 let a byly zakládány tzv. triviální školy vyučující čtení, psaní a počty. Stát rovněž převzal odpovědnost za jejich hospodářskou a finanční stránku, církve se podílela na pedagogické činnosti. Novoříšský opat prosazoval zřízení gymnázia při klášteře, což se mu díky politickému klimatu josefinismu podařilo až v r. 1800, avšak kvůli vysokým nákladům již v r. 1808 gymnázium zaniklo. Místo toho musel klášter od roku 1810 finančně přispívat na profesora pro fyziku a užitou matematiku na filozofickém ústavu v Brně částkou 1000 zl.. Od roku 1819 do roku 1856 toto místo klášter obsazoval z členů vlastního konventu.⁶⁶ Nová Říše měla i vlastní kreslířskou školu s vídeňskými odborníky.

V této době již byla v klášteře vybudována a stále doplňována knihovna se vzácnými rukopisy, konvent se těšil vzácnou sbírkou obrazů, z nichž přes veškeré ztráty v pozdějších letech zůstala podstata sbírky zachována až do současnosti. (V současné době je v knihovně

⁶⁴ Pamětní kniha obce Nová Říše

⁶⁵ Dušek, M. Nová Říše, s. 33

⁶⁶ Kosík, M. R. Mílek, V. Osm století, s. 63

cca 25tisíc svazků z oborů přírodních věd, lékařství, filozofie, zeměpisu, historie a teologie, z toho asi 88 rukopisů - nejstarší pochází z roku 1517 – knihy stále slouží jak ke studiu, tak i k turistickým prohlídkám, obrazy bývají zapůjčovány k výstavám.)

O chudé se v Nové Říši staral především klášter. Těm, kteří mohli pracovat, obstarával klášterní dvůr práci, aby se cítili užiteční a nebyli odkázáni pouze na almužnu. Ti, kteří pracovat nemohli, dostávali jídlo, dětem opat kláštera rozdával peníze, pocestným poskytoval azyl. I obec se o své potřebné starala. Chudí bydleli v „chudobinci“, které byly v městečku zřízeny dva. Na památku narození syna císaře Františka Josefa, který dostal jméno Rudolf, byl v Nové Říši v srpnu 1858 založen „Spolek pro nemocnici korunního prince Rudolfa“. Členy byli jak řeholníci, tak novoříšští občané, a bylo postaveno „Rudolfinum“, budova, která sloužila jako nemocnice pro chudé, opatrovna, sirotčinec, školka, škola pro ruční práce a také jako kaple. Vedení „ústavu“ bylo svěřeno milosrdným sestřím z kongregace sv. Karla Boromejského. (V r. 1948 byl dobročinný ústav přejmenován a nesl název „Ludmila“, farní odbor Charity v Nové Říši. Ještě téhož roku byla zavedena národní správa a v r. 1951 konečným zabráním budovy, inventáře a polí, oznámením ONV spolek zanikl. V části domu je nyní umístěna radnice, druhá část byla prodána do soukromého vlastnictví jako rodinný dům, čímž byla jednodolitost budovy zničena.)

20. století ochromilo život kláštera i obce. První světová válka poznamenala rodiny mnohých, kteří museli narukovat. Obec i klášterní komunita – kromě vynucených půjček okresnímu hejtmanství na válečné účely – poskytovala přibytěk uprchlíkům z Jižního Tyrolska, zřídila sirotčí fond, určený pro děti po padlých vojínech, byly poskytovány dary finanční i materiální.

Nadšení z vyhlášení Československého státu brzy utlumily běžné starosti, které vystřídala další pohroma – II. světová válka. Řeholníci byli zatčeni a odvezeni, klášter se stal „domovem“ pro nacistické Hitlerjugend, a to až do dubna 1945. V květnu 1945 se někteří řeholníci vrátili (jiní zahynuli v koncentračních táborech), aby mohli být opět zatčeni při tzv. Akci K, která sloužila k nezákonné násilné likvidaci klášterů a mužských katolických řeholních řádů. Klášter byl předán do péče státu a řeholníkům byl ve značně sešlém stavu vrácen až v r. 1991.

Po celá staletí žilo obyvatelstvo městečka a kláštera ve vzájemné spolupráci a snažilo se o blaho všech. Byly doby, kdy docházelo ke sporům, ty však nakonec byly prospěšné k vykonání dalšího dobrého díla.

Není mnoho malých obcí, v nichž se setkávají dějiny literatury (působení Otokara Březiny – vzniklo zde celé jeho básnické dílo)⁶⁷, výtvarného umění (např. fresky v kostele od světoznámého malíře Jana Lukáše Krackera)⁶⁸, hudby (rodiště hudebních skladatelů Pavla a Antonína Vranických, Jana Nováka)⁶⁹, vědy (např. daguerrotypie, která byla sice vynalezena ve Francii, ale 1. pokusy ve stř. Evropě byly učiněny v laboratoři novoříšského kláštera)⁷⁰. Veškerá činnost v Nové Říši ovlivňovala a vychovávala její občany k ohleduplnosti, spolupráci, ke vzájemné pomoci.

V období socialismu, kdy péči o blaho lidu převzal stát, se sice z Nové Říše stala „vesnička středisková“, ale obyvatelé se vzájemně odcizili. Po změnách v r. 1989 novoříšští opět ožili: kromě různých kulturních i církevních akcí se obnovila spolupráce mezi představiteli obce a kláštera. Tato spolupráce navázala na odkaz zanechaný předchozími generacemi, což mimo jiné dokazuje skutečnost, že dne 30. července 2004 byl v areálu kláštera otevřen Domov pokojného stáří. Spolumajitelkou tohoto zařízení je vedle kláštera i obec, která je též zřizovatelem zařízení. Provozovatelem a poskytovatelem sociálních služeb se stala Oblastní charita Jihlava. Domov nese název Domov sv. Alžběty.

3.2. Život v Domově sv. Alžběty

“Neměli bychom si namlouvat, že musíme činit obrovské věci.

Stačí malé, ale s velkou láskou.

Láska nežije ze slov a nelze ji slovy vysvětlit...

Musíme se dostat k lidskému srdci,

a to správným způsobem:

láska se dokazuje skutky. (Matka Tereza z Kalkaty)”⁷¹

Co je náplní pracovnic charitní pečovatelské služby v Nové Říši? Pracovnice charitní pečovatelské služby jednají v souladu s ustanovením právních předpisů, zejména dbají na dodržování lidských práv. Při výkonu jejich povolání jim napomáhají vnitřní předpisy organizace.

⁶⁷ Dušek, M. Nová Říše, s. 181

⁶⁸ Dušek, M. Nová Říše s. 164

⁶⁹ Dušek, M. Nová Říše s. 182-185

⁷⁰ Kosík, M. R. Mílek, V. Osm století, s. 65

⁷¹ Výroční zpráva 2010

Provozní doba Charitní pečovatelské služby v Nové Říši je od 7 hodin do 15,30 hod.. Vedoucí střediska popisuje svůj všední den takto: Pracovní doba začíná v sedm hodin ranní poradou. Je nutné stanovit úkoly, zhodnotit, co je v které denní době nutné udělat, rozvrhnout práci. Porada je krátká, neboť celkem pracují v zařízení pouze dvě pracovnice (vedoucí a pečovatelka, další dvě pečovatelky mají uzavřenou Dohodu o pracovní činnosti a vypomáhají v nouzových situacích). Pravidelným příchodem jednoho z obyvatel do kanceláře je porada ukončena. Následuje každodenní pracovní rutina: ranní nákupy, snídaně, naplnit a zapnout pračku. Obě pracovnice komunikují s klienty, zjišťují, co je třeba udělat – nákupy, úklid atd., uživatelé služeb referují, jaké má kdo problémy, pečovatelky vyřizují potřebné záležitosti. Do těchto činností obvykle vyzvání telefon, někdy jde o úřední záležitosti, obvykle se hlásí uživatelé služeb. Pečovatelka odchází do terénu postarat se o další potřebné, vedoucí, která vykonává činnost pedikérky, se věnuje těm, kteří – jak říkají sami uživatelé této služby – přišli „na nohy“ (denně jsou ošetřeni tři až čtyři zájemci o pedikúru). Dopoledne je vyhrazeno práci „na zakázku“, podle toho, kdo si jakou službu objedná. Často to bývá péče o seniory v jejich domácnostech, když si jejich pečující osoby potřebují zařídit soukromé záležitosti. Obvyklou službou je také pomoc při osobní hygieně – koupání. Tato služba je zaměřena především na osobní očistu, slouží však také ke včasnému podchycení různých nemocí (kožní choroby, padání vlasů signalizující nemoc, úbytek váhy atd.). Po desáté hodině dopolední nastává rozvoz obědů do okolních obcí. V této činnosti se pracovnice střídají. Ta, která zůstává, roznáší obědy v domě a v blízkém okolí. V odpoledních hodinách se jedna z pečovatelek věnuje potřebným, druhá zabezpečuje administrativní činnosti. Podmínkou pro zavedení pečovatelské služby je sepsání smlouvy s uživatelem služeb, ve které je mimo jiné uveden rozsah úkonů, které si uživatel objedná. Každý úkon, který pracovnice provede, musí být zaznamenán do informačního systému organizace. Pečující osoba vede záznamy o průběhu služby, o aktuálním stavu uživatelů. Je nutné vypisovat pokladní deník, vést knihu jízd, zaznamenat nouzové situace. Neopomenutelná je i služba doprovodu uživatelů služeb k lékaři, vyřizování záležitostí na úřadech, doprovod do kadeřnictví atd..

Jak se stará zaměstnavatel o své podřízené? Oblastní charita Jihlava umožňuje během roku účast na školení, a to nejen přednášky zaměřené na péči o svěřence, ale zaměřené také na osoby pečovatelek (např. přednáška s názvem „Aby záda nebolela“). Charitní pracovníky navštěvuje supervizor. Alespoň jednou ročně je pořádáno kolegium v rámci Diecézní charity Brno, kde se sejdou všichni vedoucí pracovníci z celé diecéze. Totéž pořádá Oblastní charita Jihlava pro všechny pečovatelky v rámci své působnosti. Cílem kolegia je poznat jeden

druhého, vyměnit si zkušenosti, vzájemně se povzbudit. Pracovníci čerpají nové náměty k dalšímu dobrému dílu.

Mezi činnostmi, které se staly pravidelnými v Nové Říši, je i návštěva kněze a pravidelné konání mše sv. přímo v Domově sv. Alžběty. Účast na bohoslužbě je dobrovolná, přístup mají i senioři „zvenku“. Podle vedoucí střediska je spolupráce s řeholníky výborná, pravidelná návštěva kněze je v zařízení přínosem.

Co na to říká převor novoříšského kláštera, který seniory navštěvuje nejčastěji? „Kromě duchovní služby (mše sloužené na úmysly „domácích“, vysluhování svátostí) vyžadují obyvatelé domova především rozhovor, ptají se na různé otázky týkající se duchovního života a mezilidských vztahů, půjčují si knihy. Občas jdu také přeladit televizor, který zlobí, někdy musím urovnávat i menší sousedské spory.“ – říká s úsměvem na tváři kněz. Na otázku, jaký má Domov sv. Alžběty přínos pro farnost, pan převor odpovídá: „Jsou to všechno naši farníci přistěhovaní ze sousedních obcí. Utrpení, která prožívají, mohou obětovat za farnost. Jaká utrpení? Nejen bolest, ale i to, že oči nevidí, uši neslyší, nohy nechodí... Zcela jistě je tento domov přínosem nejen pro obyvatele střediska, ale i pro okolí. Je to příležitost pro druhé, aby se setkávali s osobami starými a nemohoucími, aby je poznávali a mohli od nich čerpat jejich zkušenosti.“

Jak jsou s činností pracovníků spokojení uživatelé služeb? Obě pečovatelky jsou hodnoceny jako velice pečlivé, vstřícné, hodné a pracovité. Kromě každodenní práce zajišťují i zábavu nad rámec svých povinností. V domě se pravidelně schází „babinec“, kde se novoříšské seniorky věnují různým aktivizačním činnostem. Někdy obyvatele domova potěší děti ze základní školy s připraveným programem, vítanou změnu přináší i přítomnost praktikantek nebo dobrovolníků, nepravidelně probíhají přednášky nebo besedy se zajímavými hosty. Na návštěvě zde byla i první dáma České republiky. Domov sv. Alžběty je důstojným příbytkem pro jeho obyvatele.

3.3. Problémy při provozování sociálních služeb

Podle vedoucí střediska charitní pečovatelské služby v Nové Říši patří do skupiny největších problémů financování služeb. Zavedením příspěvku na péči⁷² byly dány finanční prostředky do rukou samotných uživatelů, kteří si mají služby kupovat. Skutečnost je taková, že mnohé činnosti, které by mohly vykonat pečovatelky, čekají na příchod příbuzných klientů. V Domově sv. Alžběty jsou umístěni nájemci bytů, kteří odstěhováním do domu s pečovatelskou službou vyřešili bytovou otázku svých nejbližších. Většinu služeb si nechávají dělat od svých dětí, které za nimi denně dochází. Pro charitní zaměstnance není rozdíl, jestli poskytují ambulantní nebo terénní službu. Bylo by však výhodné poskytovat více služeb těm, kteří bydlí „pod jednou střechou“. Dalším problémem ve financování je i problém hospitalizace v nemocnici. Pokud odejde na tři týdny uživatel, který má každodenně sjednané velké množství služeb, ubývá provedených úkonů, rozpočet dostává jinou podobu.

Do jiné kategorie patří situace, jejichž prožívání je stresující a řešení není reálné. Do Domova sv. Alžběty mohou být přijímáni ti žadatelé, kteří jsou alespoň částečně soběstační. Zájemce o pobyt v charitním zařízení se musí smířit se skutečností, že se ze svého domova, kde žil i několik desítek let, stěhuje jinam, a to pouze na dobu, kdy ještě bude schopen se o sebe částečně postarat. Pečovatelská služba není službou pobytovou, není zde dostupná 24hodinová pomoc. Proto, když uživateli služeb „dojdou síly“, musí se opět stěhovat jinam. Tato realita se vždy bolestně dotýká konkrétního uživatele a celého okolí.

Charitní pracovnice řeší denně situace spojené nejen s mezilidskými vztahy, s problémy stáří, nemocí a nemohoucností, ale i zabezpečení údržby domu a osobního automobilu využívaného k práci v terénu. Někdy se přihodí i vážnější nepříjemnosti, jako například vylomení zámku a krádež hotovosti z kanceláře vedoucí.

Přes veškeré překážky, které všední život přináší, je k uživatelům služeb přístupováno profesionálně v souladu se Standardy kvality sociálních služeb. (*Standardy kvality sociálních služeb jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím je definována úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení sociálních služeb a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a osobami.*⁷³)

⁷² Část druhá zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

⁷³ § 99 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

4. Kazuistika

Paní A.

Paní A. je 45letá vdaná matka čtyř dětí. Tato žena vyrůstala v romské rodině, ve které nebyla vychována k základní péči o svoji osobu. Se svým manželem se seznámila prostřednictvím inzerátu, ve 22 letech se vdala. Prvního syna porodila v r. 1990, druhého v r. 1993, třetího v r. 1995. Rodina žila v malém domku. Manžel paní A. je osobou pracující v zemědělství s ukončeným základní vzděláním. V obci, kde žijí, se odedávna traduje, že jej, jako malého chlapce, uspávali alkoholem. Na problémy v rodině upozorňovala dětská lékařka oddělení sociálně právní ochrany dětí, později se připojily i učitelky. Ve školce i škole se často objevovala upozornění na výskyt vši nebo svrabu. Orgán sociálně právní ochrany dětí vykonával nad rodinou dohled, z jejich zpráv je patrné, že rodiče nedokázali zajistit pro své děti základní životní potřeby. Chlapcům se snažili pomoci rodiče jejich spolužáků, kterým osud dětí nebyl lhostejný, některé učitelky je doučovaly a učily hygienickým základům. Rodina však veškerou pomoc odmítala. Tato situace trvala až do roku 2000, kdy byli chlapci odvezeni do ústavní péče. Paní A. se nemohla s takovou křivdou smířit, náhradou chlapců mělo být další těhotenství. V roce 2001 porodila dalšího chlapce, který po propuštění z porodnice téměř zemřel hlady. Se souhlasem paní A. a jejího manžela byl následně přidělen adoptivním rodičům.

Smlouva o poskytování pečovatelské služby byla s paní A. sepsána v roce 2007, iniciátorem tohoto kroku byla starostka obce. Z počátku byla s paní A. práce velmi těžká. Jmenovaná nechtěla charitní pracovnice pouštět do domácnosti, péči se bránila. V té době manžel paní A. pracoval na montážích, domů jezdil nejdříve jednou za tři týdny, většinou byly intervaly jeho návratů domů delší. Pečovatelky uvádí, s jakým sebezapřením chodily k paní A. do domácnosti. Všude bylo plno špíny, potkani měli v domku ráj. I na skříních leželi mrtví hlodavci. Paní A. seděla na stole a jedla plesnivý chléb. Postel (a okolí) připomínala skládku odpadků. Domácnost pečovatelky uklidily, pořídily paní A. novou postel, stůl, židle, oblečení, peřiny, povlečení. Druhý den se situace v mírnějším provedení opakovala. Postupně začaly učit paní A. udržovat pořádek, učily ji hygienickým základům. Dodnes se paní A. chodí do střediska osobní hygieny koupat, dodnes se nedaří udržet ji v čistotě. Mnohé se naučila – ví, že je prádlo špinavé a je potřeba ho vyprat, ví, kam se odkládá domovní odpad, umí přiložit do kamen. To vše pod dohledem, pokud není delší dobu (více jak jeden den) nikdo s ní, situace se opakuje. Bylo však dosaženo takových úspěchů, že chlapci mohli začít jezdit na prázdniny domů. Velkým problémem byly finanční

prostředky. Pečovatelky spolu se starostkou vyřídily paní A. invalidní důchod, aby mohla platit elektřinu, která byla v domácnosti znovu zavedena (odběr plynu byl ukončen pro neplacení záloh). S přiznáním důchodu se objevili exekutoři, důchod, který chodil paní A. na nově zřízený účet, byl na tomto účtu zablokován. V té době již pečovatelky vyřizovaly vše potřebné k přiznání příspěvku na péči. Paní A. je zcela lhostejná, dostane-li 200,- Kč nebo 20.000,- Kč. Sama tuto skutečnost uznává (což je oproti začátkům poskytování služby velký pokrok), a proto si peníze ukládá do úschovny k pečovatelkám, které o této skutečnosti vedou pečlivé záznamy. Paní A. má strach, že jí peníze sebere tchýně, které se uživatelka služeb velmi bojí. Paní A. dělá malinké pokroky. Dluhy jsou postupně spláceny. Úspěchem je i to, že paní A. pravidelně bere léky (nad čímž bdí bedlivé oko pečovatelky) a chodí na kontroly k lékaři. Záznam o průběhu služby z měsíce března letošního roku vypovídá: „*Přes všechnu naši péči a snahu chodí paní ušpiněná a má doma nepořádek.*“ Nyní se paní A. těší na velikonoční prázdniny, kdy opět přijedou domů chlapi.

Paní J.

Paní J. je 89letá vdova. Její jediná dcera žije již téměř 40 let v Itálii. Paní J. pracovala jako porodní asistentka, pokud se podívá v obci kolem sebe, všichni jsou „její“. V dřívější době chodila ke všem porodům, ve dne i v noci, později, když většina maminek odjížděla do porodnic, se po návratu starala o správnou péči o novorozence. Před dvěma roky omdlela v obchodě a byla odvezena do nemocnice. Dcera paní J., která byla přivolána, využila matčinu nepřítomnost v domě a vyklidila dům od odpadu všeho druhu – zkažené jídlo, rozbité věci, plesnivé oblečení. Dále dcera zařídila zavedení vodovodu do domu. V obci si nikdo nevšiml, že by se paní J. chovala jinak. Zchátralý stav paní J. připisovali sousedé pokročilému věku. Dcera zařídila matce pečovatelskou službu. Charitní pracovnice paní J. denně navštěvuje, dohlíží na podávání léků, připravuje jídlo, pomáhá s hygienou, uklízí, stará se o prádlo a nákupy. Dcera paní J. se musela vrátit do Itálie, kde má rodinu. Paní J. si pamatuje věci z historie, v současnosti však není orientovaná. Pečovatelská služba jí umožňuje zůstat ve svém přirozeném prostředí, kde by jinak již být nemohla.

Paní S.

Paní S. je 82letá vdova. Vlastní děti neměla, žila pouze s manželem, jehož děti z prvního manželství otce a jeho ženu často navštěvovaly. Po úmrtí manžela se omezily i návštěvy jeho dětí, které nyní bydlí na druhé straně republiky. Paní S. žije sama ve vlastním rodinném domku. Domek je starší, udržovaný, paní S. má v domě čisto. S postupujícím věkem a ubývajícím silami však péči o domácnost přestává zvládat, rovněž úkony spojené se sebeobsluhou jsou pro paní S. stále obtížnější. Proto požádala o zavedení pečovatelské služby a následně podepsala Smlouvu o poskytování charitní pečovatelské služby. Paní S. pravidelně dochází na koupele, na pedikúru, pečovatelky jí nakupují a pomáhají s úklidem. Topení je v domě plynové, obsluhují je pečovatelky, které mají klíč od domu, aby se dostaly dovnitř. Paní S. velmi špatně slyší. Uživatelka služeb se často cítí osamělá, je ráda, když za ní někdo přijde. V červenci loňského roku měla nevídanou návštěvu, šlo o vloupání. Paní S. zřejmě něco zaslechla, rozsvítila a lupiče vylekala. Naštěstí si toho nebyla vědoma a nikoho neviděla. Pokus o vloupání odhalila ráno pečovatelka, která viděla vylomený zámek u hlavního vchodu a rozbitý květináč. Pečovatelka zavolala policii, pokus o vloupání byl potvrzen. Od té doby se paní S. bojí, je plačtivá, nechce v domě zůstat. Má zažádáno o byt v Domově sv. Alžběty.

Pan J.

Pan J. bydlí v Domově sv. Alžběty v Nové Říši ode dne otevření střediska. Jde o 60letého invalidního důchodce, vyléčeného alkoholika. Pan J. vypráví, že se narodil v rodině s mnoha dětmi (kolik jich vlastně bylo neví), není mu známo, proč se právě jeho matka zřekla a byl umístěn v dětském domově. (Podle bratra pana J., který jmenovaného navštěvuje, žili ostatní sourozenci s matkou. Pan J. sám často hovoří o tom, jak „seděl u okna a čekal, až si pro něj máma přijde.“) Pan J. je naprosto bezproblémový klient. On sám o sobě vypráví, že četl Bibli a přemýšlel o Bohu, chtěl odpovědi na své otázky. Právě šel ve městě T. kolem evangelické fary, tak tam zašel a od té doby je evangelíkem. (Pan J. otázky víry konzultuje téměř s každým koho potká.) Uživatel služeb má psychiatrické onemocnění. Po fyzické stránce je naprosto v pořádku. Trpí však neustálým strachem, že něco pokazí. Od charity si kupuje mnoho služeb. Příspěvek na péči je mu opakovaně nepřiznáván. Zvládá si sám dojet do lékárny, ale má strach, že by si špatně vyzvedl léky, řekl něco nesprávného. Z rovnováhy jej vyvede jakákoliv maličkost (např. slzíci oko vyvolává úzkost z vážné nemoci), se kterou ihned běží za pečovatelkou. Spoluprací s pečovatelskou službou se pan J.

uklidnil a začal se více zajímat o své věci. Za pomoci pečovatelek splatil dluhy a postupně si našetřil na nový nábytek. Pan J. potřebuje být neustále s někým v kontaktu, potřebuje vyslechnout, povzbudit. Nyní se situace zhoršuje, pan J. se přestává orientovat ve věcech, které dříve zvládal. Příkladem je ovládání mobilního telefonu, se kterým nikdy neměl problémy, nyní „něco namačká a už to zase nefunguje“. Stejně je to i s ovládáním televizoru (pan J. je vášnivým příznivcem sportovních pořadů), jehož funkčnost (nebo spíš nefunkčnost) pana J. velmi rozčiluje. Je možné, že i tyto problémy souvisí s potřebou nebýt sám. Charitní pečovatelská služba umožňuje panu J. žít relativně kvalitní život, kterého by sám nebyl schopný.

Pan L.

Pan L. žil až do odchodu do starobního důchodu se svou matkou, která krátce po tom, co syn přestal chodit do práce, zemřela. Pan L. je svobodný mládenec, nyní je mu 76 let. V Domově sv. Alžběty bydlel od otevření střediska. Pan L. byl zpočátku celkem soběstačný, nebyl zběhlý v hygienických úkonech, jeho velkým problémem byla obezita a cukrovka. Pan L. nedokázal držet dietu a nemoc se zhoršovala, což vyústilo ve velké zdravotní potíže. Nekázní v dodržování diety došlo k poškození srdce a oběhového systému. Panu L. byly postupně amputovány prsty na nohou. Po návratu z dlouhodobé hospitalizace v nemocnici se o pana L. začaly intenzívně starat pečovatelky. Dodržoval dietu, pečovatelky dbaly o jeho hygienu. Pan L. měl v Domově sv. Alžběty opravdový domov. Zdravotní stav pana L. se přes veškerou péči zhoršoval, došlo k „otevření nohy“, do které pan L. dostal infekci. Pan L. se z nemocnice vrátil zpět. Opakující se glykemické záchvaty a skutečnost, že v zařízení není a nemůže být nepřetržitá služba, způsobily převezení pana L. do blízkého Domova pro seniory. Pan L. tuto situaci dodnes těžce snáší, v Domově sv. Alžběty byl velmi spokojený a byl tam „doma“.

Závěr

„Pokud se chováte k člověku podle toho, jaký je, zůstane stále stejným. Když se ale k němu budete chovat podle toho, jaký by měl a mohl být, stane se takovým, jakým by měl a mohl být.“ (J.W. Goethe)⁷⁴

Bakalářská práce byla vypracována na téma Oblastní charita Jihlava - pomocná ruka lidem v nouzi. Tato práce přináší nástin nelehké práce charitních zaměstnanců z hlediska různorodosti služeb, rozmanitosti cílových skupin i z hlediska nároků na osobnost pracovníka.

V charitních službách jsou zahrnuty mnohé profesní oblasti, např. zdravotníci, ošetřovatelé, sociální pracovníci, pedagogové, psychologové, duchovní, management, personál zabezpečující technický servis... Své uplatnění zde mohou nalézt i absolventi oboru sociální pedagogika. Přesto, že je Oblastní charita Jihlava církevní organizací, je otevřená všem lidem, nejen z hlediska užívání služeb, ale i poskytování služeb. Princip, který platí při hlásání evangelijní radostné zvěsti (je určena všem lidem bez rozdílu), platí i zde. Mezi zaměstnanci charity najdeme katolíky, evangelíky, ateisty... důležitá je ochota pomáhat a dodržovat a chránit základní lidská práva a svobody.

Ze shora uvedených důvodů byla bakalářská práce zpracována z hlediska postoje sociálního učení církve. Zdůrazněna je především základní lidská hodnota – láska.

Pro mne jako studentku sociální pedagogiky bylo zajímavou zkušeností získávání přehledu o jednotlivých službách. Svě teoretické znalosti z oboru psychologie, sociologie, pedagogiky i práva jsem mohla porovnávat s uplatněním v reálném životě.

Cílem bakalářské práce bylo zaměřit se na postoj římskokatolické církve k pomoci potřebným obecně, konkrétně pak na jednu ze složek organizace, jejímž zřizovatelem je Biskupství brněnské, Oblastní charitu Jihlava, a zmapovat činnost pracovníků charity na území její působnosti. Uvedením příkladu působení charity v Nové Říši jsem chtěla upozornit na nepravdivost tvrzení lektorů ministerstva práce a sociálních věcí, že se potřební (obzvláště senioři) musí za službami stěhovat do velkých měst.

Součástí záměru mé bakalářské práce bylo také seznámit čtenáře tohoto díla s historií působení Oblastní charity Jihlava a s historií obce Nová Říše. Předávání historických pramenů a tradic a seznamování se s nimi, patří, podle mého názoru, do skupiny činitelů působících na utváření osobnosti člověka.

⁷⁴ http://www.citaty-slavnych.cz/autor/Johann_Wolfgang_von_Goethe 26. 3. 2012

V čem vidím nedostatek práce? Uvedená kazuistika slouží jako příklad pomoci pečovatelské služby; k získání podkladů pro kazuistiku v ostatních službách je nutné strávit více času s uživateli těchto služeb, což jsem z neznalosti věci podcenila. Překvapil mne malý výběr literatury v oblasti charitního působení, proto jsem poznatky čerpala z vnitřních pramenů organizace a z internetových zdrojů a především z rozhovorů s pracovníky i uživateli služeb.

Přesto se domnívám, že jsem cíl práce splnila, a že bakalářská práce bude sloužit k dobrému dílu veřejné správy i neziskové nestátní organizace.

Resumé

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř základních kapitol, první tři jsou pro větší přehlednost dále děleny na podkapitoly.

V první kapitole je nastíněn postoj římskokatolické církve k pomoci potřebným, vycházející z prvotního křesťanského poselství. Dále jsou vyzdviženy skutky lásky a milosrdenství. Přiblížena je sociální nauka církve prostřednictvím citací z církevních encyklik.

Druhá kapitola je věnována činnosti Oblastní charity Jihlava, jejímu dvacetiletému působení. Sociální služby poskytované Oblastní charitou Jihlava jsou zde rozčleněny podle cílových skupin (komu je služba určena, co je obsahem služby a kdo je jejím poskytovatelem) a podle jednotlivých zařízení (o jaké zařízení se jedná a jaká forma pomoci je zde konána). V kapitole je přiblížen i zákon o sociálních službách.

V třetí kapitole je krátce popsána historie městyse Nová Říše a činnost Oblastní charity Jihlava v této lokalitě, všední radosti a starosti pracovníků i uživatelů sociálních služeb.

Ve čtvrté kapitole je možné seznámit se s působením charitní pečovatelské služby na konkrétní jednotlivce.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje působení římskokatolické církve v oblasti pomoci potřebným prostřednictvím činnosti Oblastní charity Jihlava. Snahou této organizace je zlepšit kvalitu života každého jednotlivce všech věkových skupin.

Práce je určena především pro sociální pracovníky působící v oblasti veřejné správy, pro jejich klienty - potencionální uživatele sociálních služeb, pro všechny pracovníky pomáhajících profesí a ty, kteří se o problematiku poskytování sociálních služeb zajímají.

klíčová slova:

Charita, pomoc, služba, sociální učení církve

Annotation

This thesis investigates the impact of the Roman Catholic Church in the sphere of helping people in need through the local charity organization in Jihlava. The organization endeavours to improve the quality of life of individuals of all age groups.

The thesis is meant for social workers employed in the sphere of public administration, their clients – prospective users of social services, for care workers and those interested in the issue of providing of social services.

Key words:

Charity, help, servis, social teaching of the Church

Seznam literatury

Zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

BAHOUNEK, T. *Křesťanská sociologie pro každého*, Třebíč: Arca Jimfa, 1997, 376 s.

ISBN 80-85766-95-7

BENEDIKT, XVI. *Deus caritas*, Praha: Paulínky, 2006, 64 s. ISBN 80-86949-03-6

Bible, Česká biblická společnost, 2001, 1814 s. ISBN 80-85810-29-8

DAY, Ch. *Duch a místo*, Brno: ERA, 2004, 273 s. ISBN 80-86517-95-0

DUŠEK, M. *Nová Říše*, Nová Říše: NOKUS, 2007, 320 s. ISBN 978-80-239-8946-5

FISCHER, O. MILFAIT R. a kol. *Etika pro sociální práci*, Praha: JABOK, 2008, 224 s.

ISBN 978-80-904137-3-3

HALÍK, T. *Sedm úvah o službě nemocným a trpícím*, Brno: Cesta, 1991, 60 s.

ISBN 80-85319-07-01

HAWKINS, P. SHOHET, R. *Supervize v pomáhajících profesích*, Praha: Portál, 2004, 208 s.

ISBN 80-7178-715-9

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, 791s.

publikace č. 1-54-13/3, 14-621-85

Kodex kanonického práva, Praha: Zvon, 1994, 847s. ISBN 80-7113-082-6

KOSÍK, M. R. MÍLEK, V. *Osm století*, Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2009, 96 s.

ISBN 978-80-86953-55-7

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, 2008, 216 s.

ISBN 978-80-7367-383-3

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*, Praha: Portál, 2007, 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9

PAPEŽSKÁ RADA pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve*,

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, 534 s., ISBN 978-80-7195-014-1

REJMAN, L. *Kapesní slovník cizích slov*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971,

200 s. publikace č. 18-91-04, 14-086-72

SCHMIDBAUER, W. *Psychická úskalí pomáhajících profesí*, Praha: Portál, 2000, 176 s.

ISBN 80-7178-312-9

Sociální encykliky (1891-1991), Praha: Zvon, 1996, 505 s. ISBN 80-7113-154-7

TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha:

Portál, 2002, 152 s.

Kodex Charity Česká republika, Olomouc: ACHO, 2009, 16 s.

Pamětní kniha Nové Říše

Vnitřní předpis OCHJ - CHPS Nová Říše

Oblastní charita Jihlava, *Výroční zpráva 2006*

Oblastní charita Jihlava, *Výroční zpráva 2009*

Oblastní charita Jihlava, *Výroční zpráva 2010*

Zpravodaj Oblastní charity Jihlava č. 1/2011

Zpravodaj Oblastní charity Jihlava, listopad/2011

Internetové zdroje:

<http://jihlava.charita.cz/clanky/adapta-jihlava-kdyz-se-dari-tak-je-to-parada/> 26. 3. 2012

<http://jihlava.charita.cz/informace/> 11. 3. 2012

<http://jihlava.charita.cz/NZDM/zastavka/> 20. 3. 2012

<http://jihlava.charita.cz/zavislosti/naslednapece/> 25. 3. 2012

<http://knihovna.net/KNIHA/open.phtml?kniha=0051>

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/charita> 10. 3. 2012

<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/jiz-zanedlouho-zacne-letosni-postni-almuzna/> 21. 3. 2012

http://www.citaty-slavnych.cz/autor/Johann_Wolfgang_von_Goethe 26. 3. 2012

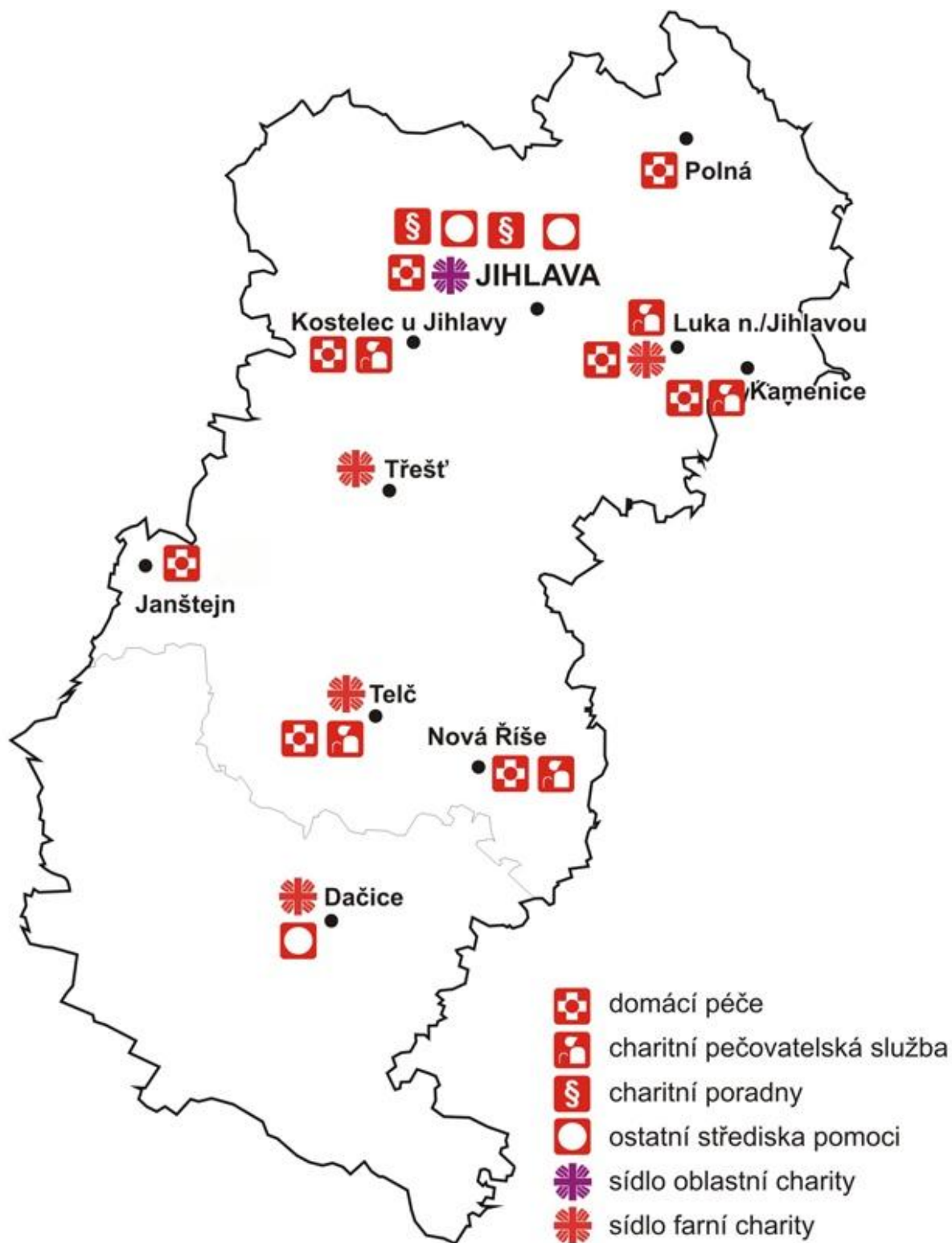
<http://www.charita.cz/o-charite/> 10. 3. 2012

<http://www.kacko-ji.estranky.cz/clanky/sluzby.html> 20. 3. 2012

<http://www.slovník-cizich-slov.net/charita/> 10. 3. 2012

Přílohy

Příloha č. 1 – mapa působnosti Oblastní charity Jihlava

<http://jihlava.charita.cz/informace/mapa-nasi-pusobnosti/#!prettyPhoto>

Oblastní charita Jihlava - Organizační struktura

